Numărul 116 18 decembrie 1995 8 pagini 250 lei

OPINIA naţională

Revistă săptămânală de informaţie, opinie şi idei de larg interes naţional, editată de FUNDAŢIA „ROMÂNIA DE MÂINE"

CULTURA DEMOCRAŢIEI

Ştiinţa şi conştiinţa legii

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

În continuarea reflecţiilor pe marginea relaţiei dintre gradul de cultură democratică şi funcţionalitatea vieţii social-politice este necesar a reveni asupra unui subiect abordat de curând ("Opinia naţională", nr.113) şi anume implicaţiile socio-educative ale legiferării. Din această perspectivă, prezintă interes teoretico-analitic preocuparea, mai veche în societăţile umane, inclusiv cea românească, de a răspunde unei deloc retorice întrebări sau îndoieli cognitiv-valorice: cum sunt oamenii aşa sunt şi legile sau cum sunt legile aşa se formează şi oamenii?

Mai ales în condiţiile actuale ale tranziţiei româneşti, astfel de dublă întrebare nu se iveşte de dragul unei discuţii formale, livreşti; o asemenea întrebare-dubiu izvorăşte din realitate, din viaţa de toate zilele, la toate palierele vieţii sociale şi din perspectiva funcţionalităţii (sau disfuncţionalităţii) unor instituţii de bază ale statului de drept. Nu sunt puţine, din păcate, exemplele care ilustrează un fel de "joacă de-a democraţia" într-un segment sau altul al forţelor social-politice specifice României postdecembriste iar pe parcursul acestei încercări de analiză socio-politică ne-am referit la câteva cazuri relevante. Unul dintre acestea priveşte, cum se ştie, Legea învăţământului care, abia votată şi recunoscută chiar şi peste hotare pentru deschiderea democratică şi modernitatea ei, a "trebuit" să fie revizuită sub presiunea unor revendicări de stradă.

(Continuare în pag. 6)

Eveniment cu adâncă semnificaţie naţională

ZIUA CONSTITUŢIEI

Simpozionul organizat de Fundaţia "România de Mâine", Universitatea "Spiru Haret" şi Casa de cultură din Sinaia

Prof. dr. CONSTANTIN VLAD

Fundaţia "România de Mâine" şi Universitatea "Spiru Haret", împreună cu Casa de cultură din Sinaia, au organizat, în sala Cazino, o manifestare dedicată **Zilei Constituţiei,** sărbătorită pentru prima dată în acest an, la 8 Decembrie.

Cu acest prilej, au conferenţiat prof. dr. **Vasile Gionea**, decanul Facultăţii de Drept a Universităţii "**Spiru Haret**", fost preşedinte al Curţii Constituţionale şi prof. dr. **Antonie Iorgovan,** şeful catedrei de Drept Constituţional, judecător la Curtea Constituţională, fost preşedinte al Comisiei parlamentare de elaborare a Constituţiei.

Vorbitorii au evocat momente semnificative ale activităţii de pregătire a legii fundamentale a ţării, în contextul vieţii politice româneşti a anilor 1991-1992. Au fost reliefate importante aspecte ale rolului Constituţiei, precum şi ale experienţei funcţionării Curţii Constituţionale pentru aşezarea proceselor tranziţiei pe temeiul legii, pe consolidarea statului de drept şi integrarea României în structurile europene.

Au participat reprezentanţi ai Primăriei şi Consiliului Local Sinaia, lucrători din administraţia de stat, cadre didactice, ziarişti. Răspunzând întrebărilor formulate din rândul asistenţei, profesorii Vasile Gionea şi Antonie Iorgovan s-au referit la necesitatea ducerii până la capăt a procesului de adaptare a legislaţiei la cerinţele Constituţiei şi de creare a tuturor instituţiilor juridice şi statale decurgând din aceleaşi cerinţe. În ansamblu, simpozionul s-a constituit într-o dezbatere aprofundată a unora dintre cele mai actuale şi importante aspecte teoretice şi practice din domeniul dreptului constituţional.

Ca reprezentant al Fundaţiei "România de Mâine", doresc să remarc spiritul de bună colaborare din partea autorităţilor locale şi Casei de cultură Sinaia. Bucurându-ne de acest sprijin, intenţionăm să răspundem interesului pentru activităţi culturale ce se manifestă în acest frumos oraş aşezat în chiar inima ţării, organizând **Colocviile lunare de la Sinaia,** la care vor fi invitate personalităţi proeminente din diferite domenii ale culturii, ştiinţei şi învăţământului.

Colocviul
"Protejarea Patrimoniului Cultural Naţional"
Comunicări susţinute de:
• Acad. ROMULUS VULCĂNESCU
• Dr. ILIE BĂDESCU • Prof. dr. ION DODU BĂLAN
Paginile 3, 4 şi 5

Pledoarie pentru INTERRELAŢIA dintre ştiinţă şi învăţământ

Acad. ŞTEFAN MILCU

Învăţământul şi ştiinţa se condiţionează într-o măsură confirmată istoric şi nu mai puţin de actualitatea contemporană. În procesul de transmitere a informaţiilor cognitive şi educative pot fi folosite datele teoretice caracteristice unei discipline şi rezultatele obţinute prin cercetarea concretă a fenomenelor şi legilor ce guvernează ştiinţele naturii.

Folosirea ştiinţei în procesele de învăţământ îi conferă noi dimensiuni determinate de progresul cunoaşterii în continuă mişcare. Separarea învăţământului de ştiinţă a fost una dintre erorile cu consecinţe dramatice pentru ambele componente, referitoare la învăţământ şi la pregătirea cadrelor de cercetare. Consecinţele dramatice au dus în primul rând la transformarea profesorilor în "repetitori" care au generat cunoscutele chestionare ce reprezentau o imagine a problemelor mereu repetate.

O influenţă negativă s-a exercitat şi asupra mentalităţii studenţilor care au ignorat actualitatea ştiinţifică, proces ce s-a încercat a fi remediat prin aşa-zisele cercuri ştiinţifice. Sunt cunoscute rezultatele mediocre ale acestor cercuri în care rezolvarea problemelor ştiinţifice aparţinea, de fapt, conducătorilor acestor cercuri şi nicidecum studenţilor. Au fost astfel prezentate, în sesiuni ştiinţifice şi în şedinţe de comunicări, lucrări în care participarea studenţilor se regăsea într-o măsură minimă, cu consecinţe negativ-educative, întrucât se prezenta ca aparţinându-le ceva ce nu era al lor.

În medicină, stagiul de 3 ani în practică şi în asistenţă, în majoritatea cazurilor desfăşurându-se departe de centrele universitare, ca o activitate de rutină, a contribuit la pierderea interesului pentru cercetarea ştiinţifică şi a contribuit, de asemenea, la plafonarea gândirii creatoare, la reintrarea unora dintre medici, care şi-au îndeplinit stagiul în producţie, în diferite institute de cercetare sau în clinici, unde nu s-au mai putut integra în fluxul creator al cercetării ştiinţifice.

(Continuare în pag. 6)

ARON COTRUŞ

Ai noştri sunt aceşti munţi

Ai noştri sunt aceşti munţi
pietroşi, mănoşi, cărunţi,
căci noi ne-am cătărat pe ei spre cer,
noi le-am deschis adâncurile de-aur şi de fier
şi-am suferit prin ei pe ploi şi ger...
Noi le-am spintecat uriaşele pântece,
noi le-am proslăvit frumuseţile-n cântece
şi le-am cunoscut sufletul şi furtunile mai bine ca orişicine...

În haiducie ori domol după oi,
nimenea pe lume nu i-a cunoscut şi îndrăgit ca noi...
De-acest mănos pământ daco-roman,
cine-ar putea mai mult ca noi să spuie c-al lui e?!
Cine l-a arat
din începutul vremurilor neîncetat?
Cin' l-a sămănat?
Cine i-a fost slugă şi stăpân?
Care dintre neamurile vechi şi noi
are îngropaţi în sânul lui atâţi eroi?
A cui doină de veacuri pe-aicea plânge?
Cin' l-a apărat de-al năvălirilor puhoi de ieri
şi l-a adăpat de-atâtea mii şi milioane de ori,
cu sânge
şi sudori
ca noi?

1918. (Versuri publicate în revista "Mâine", Craiova, 1928)

La mulţi ani, 1996!

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAŢIONALĂ"

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ŞI RELANSAREA ECONOMIEI NAŢIONALE
- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părăluţă
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mâlcomete
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ŞTIINŢEI ŞI ÎNVĂŢĂMÂNTULUI
- Acad. Ştefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ştefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ştefan I. Ştefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Liviu Maior
- Prof.dr. Grigore Brâncuş
- Prof.dr. Dan Ghiocel
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr.doc. Grigore Posea
- Prof.dr. Gheorghe Secară
- Prof.dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ŞI ARTEI
- Acad. Eugen Simion
- Prof.dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAŢIONALĂ ŞI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA
- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof.dr.doc. Titu Georgescu
- Prof.dr. Ştefan Lache
- Prof.dr. Gheorghe I. Ioniţă
- Adrian Păunescu
- Prof.dr. Ion Rebedeu
- Prof.dr. Ion Mihail Popescu
- Prof.dr. Gheorghe Cazan
- Prof.dr. Ion Tudosescu
- Prof.dr. Tiberiu Nicola
- Prof.dr. Virgil Constantinescu

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ŞI PROBLEME ALE RELAŢIILOR INTERNAŢIONALE
- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof.dr. Florea Dudiţă
- Prof.dr.Mircea Nicolaescu
- Prof.dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Ion Zară
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedelea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂŢII ŞI PROTECŢIEI SOCIALE
- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof.dr.doc. Iulian Mincu
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Firică
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Ştefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIŢIEI, STATULUI DE DREPT ŞI DEMOCRAŢIEI
- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Ionel Cloşcă
- Prof.dr. Mihai Merfea
- Prof.dr. Mircea Stroia

Director:
Prof.dr. AURELIAN BONDREA

100 DE ANI DE CINEMA

VALENTIN LIPATTI

La sfârşitul lunii decembrie cinematograful împlineşte o sută de ani de existenţă. Invenţia tehnică a fraţilor Lumière nu a rămas o excentricitate, ca atâtea alte invenţii, ci a permis într-un timp relativ scurt afirmarea captivantă şi mereu reînnoită a celei de-a şaptea arte. În istoria ei, cred că cinematograful mut a însemnat fără îndoială o perioadă de aur care ne-a îmbogăţit cu capodopere de neuitat. Comediile burleşti ale lui Mack Sennett, comicul trist şi absurd al lui Buster Keaton şi, mai ales, creaţiile geniale ale lui Chaplin - cele din **Goana după aur, Luminile oraşului** şi **Timpuri moderne** - i-au conferit o expresivitate greu de depăşit.

Mai înainte de a deveni sonor şi vorbitor, spre sfârşitul anilor '20, cinematograful mut, acompaniat doar de câteva ritmuri de **ragtime**, a generat în mintea şi sufletul spectatorilor sentimentul unei permanente coparticipări şi complicaţii. Genurile s-au diversificat însă cu repeziciune, astfel încât comediile lui Chaplin au coexistat nu numai cu poveştile lacrimogene în care strălucea Rudolf Valentino, dar şi, pe de altă parte, cu filmul expresionist german, ilustrat de Pabst, Murnau, Robert Wiene sau Fritz Lang.

Anii '30 au dus cinematograful spre teatru, pe măsură ce textul vorbit şi auzit ca atare de public a căpătat preeminenţă. Realizatorii francezi şi americani, bunăoară - de la Marcel l'Herbier şi Julien Duvivier la Frank Capra şi George Cukor - s-au dedicat unor drame sau comedii în care similitudinea cu teatrul era izbitoare: personaje filmate în plan general, vorbind foarte mult şi mişcându-se în decoruri asemănătoare celor de pe scenă. Nu i-a trebuit însă multă vreme filmului pentru a-şi găsi un limbaj propriu, diferit de cel al teatrului şi în care accentul cădea pe sunet şi pe imaginile de prim plan.

De atunci încoace, în cutia de vise a Hollywoodului, ca şi pretutindeni în Europa s-a produs o proliferare fără precedent de şcoli şi de stiluri. Întâmplările cu gangsteri imortalizaţi de Edward G. Robinson, George Raft şi Paul Muni, filmele fascinante ale Gretei Garbo şi Marlenei Dietrich, frumuseţea de neuitat a lui Jean Harlow, Marilyn Monroe şi Brigitte Bardot, marile creaţii ale cineaştilor italieni - De Sica, Visconti, Fellini, Dino Risi, Ettore Scola -, ale francezilor Carné, Renoir, René Clair sau François Truffaut, poveştile negre ale britanicului Alfred Hitchcock sau melancolia singulară a suedezului Ingmar Bergman, creaţiile memorabile ale unor realizatori ca, de pildă, Luis Bunuel, John Ford, John Huston, Orson Welles, Billy Wilder, William Wyler, Mankiewicz, Losey, Robert Wise, Milos Forman, Cacoyannis, Vajda, Attenborough, Scorsese, Tarkovski sau Nikita Mihalkov nu au încetat, ieri ca şi azi, să ne atragă şi să ne încânte la toate vârstele.

Evoluând pe căi proprii, cea de-a şaptea artă a atins astfel culmi de desăvârşire. Limbajul său a devenit de neconfundat, bizuindu-se pe ceea ce teatrul nu putea oferi, adică pe prim planul chipurilor umane şi, mai ales, pe lumină. Nu mă pot împiedica să transcriu aici o admirabilă pagină a lui Federico Fellini despre rolul pe care lumina îl joacă în film: "Lumina este însăşi substanţa filmului şi de aceea în cinema - aşa cum s-a spus adesea - lumina înseamnă ideologie, sentiment, culoare, ton, profunzime, atmosferă, poveste. Lumina este cea care adaugă, care reduce, care însufleţeşte, care înbogăţeşte şi nuanţează, care subliniază şi sugerează, care face ca fantasticul sau visul să devină credibile şi acceptabile, care, dimpotrivă, transformă fantasticul în real, preschimbă mirajul în cotidianul cel mai cenuşiu, adaugă transparenţă, provoacă tensiune, vibraţie. Lumina sapă trăsăturile unui chip sau le şlefuieşte, creează expresie acolo unde ea nu există, conferă inteligenţă opacităţii şi seducţie anostelii. Lumina desenează eleganţa unei figuri, glorifică un peisaj şi-l scoate din neant, dă vrajă unui decor. Lumina este primul dintre efectele speciale considerate ca un trucaj, ca o înşelătorie, ca o încântare, ca o dugheană de alchimist, ca o maşinărie a miraculosului. Lumina este starea halucinatorie care, arzând, exală viziunile şi ceea ce trăieşte pe peliculă trăieşte pentru lumină... Filmul se scrie cu lumină, stilul se exprimă prin lumină."

Din păcate însă, mai mult decât toate celelalte arte, cinematograful, aşa cum a evoluat el mai ales în ultimele decenii, a avut nevoie de tot mai multe mijloace logistice, care s-au constituit într-o adevărată industrie. O industrie în care se investesc mari fonduri şi de pe urma căreia se câştigă mulţi bani. Criteriul profitului - cu tot ceea ce înseamnă el ca lipsă de exigenţă şi de gust artistic - l-a înlocuit tot mai frecvent pe cel al valorii estetice. Aşa se face că producţiile americane de proastă calitate au devenit o marfă frumos ambalată, care a inundat piaţa mondială în detrimentul "filmului de autor", tot mai mult marginalizat. La această situaţie deplorabilă a contribuit şi televiziunea, prin difuzarea sistematică a unor interminabile seriale de doi ani şi jumătate.

Să tragem totuşi nădejdea că, păşind în cel de-al doilea veac de existenţă, cinematograful va izbuti, cu toate acestea ,să rămână fidel spiritului celor ce i-au asigurat gloria şi că, repudiind invazia kitschului, va rămâne în continuare, aşa cum zicea odinioară Louis Aragon, "cea mai bună ipoteză poetică de explicaţie a lumii".

LA ANIVERSAREA SOCIETĂŢII COMPOZITORILOR ROMÂNI

"Suntem îndreptăţiţi să sperăm într-un viitor şi mai rodnic şi mai bogat în lucrări a căror valoare să se impue lumei întregi"

George Enescu

Prof. LIVIU BRUMARIU

Un mănunchi de compozitori se adună în decembrie 1920, la Conservatorul din Bucureşti şi dau viaţă unei idei mai vechi a lui Constantin Brăiloiu de a înfiinţa o "Societate a Compozitorilor Români", care "să dea compozitorilor mijlocul de a-şi auzi şi tipări lucrările, să se apere interesele creatorilor muzicali, în toate chipurile, dincoace şi dincolo de hotare".

Actul de înfiinţare este semnat de Constantin Brăiloiu, Alfred Alessandrescu, Ion Borgovan, Alfons Castaldi, Dimitrie Cuclin, George Enacovici, Virgil Gheorghiu, Mihail Jora, D.G. Kiriac, Filip Lazăr, Constantin C. Nottara, Ion Nonna Otescu. Înştiinţat de această acţiune şi rugat să primească preşedenţia societăţii, George Enescu, aflat într-un turneu de concerte în străinătate, răspunde printr-o telegramă: "Primesc, urez deplin succes". Doctorul Ion Borgovan, bucureştean, de obârşie ardeleană, transmite cuvântul de îmbărbătare a câtorva ardeleni: Tiberiu Brediceanu, George Dima, Ion Vidu ş.a. Primul comitet înscrie, pe funcţii, compozitorii: preşedinte: **George Enescu**; vicepreşedinţi: **Alfons Castaldi, Ion Nonna Otescu;** membri: **Dimitrie Cuclin, George Enacovici, Mihail Jora, D.G.Kiriac;** secretar: **Constantin Brăiloiu;** casier: **Alfred Alessandrescu.**

Drumul croit în decembrie 1920 a fost cel bun şi, curând, zeci de concerte simfonice şi de cameră au făcut cunoscută şi apreciată muzica românească, atât în ţară, cât şi peste hotare, în marile centre culturale din Europa şi din America. S-au întocmit culegeri de melodii populare, Arhiva de Folklore a Societăţii, prin contribuţia lui C. Brăiloiu şi George Breazul, la care s-au adăugat culegerile şi publicaţiile de folclor românesc ale lui B. Bartok, a devenit una din cele mai mari şi mai bine organizate din întreaga lume. S-au imprimat discuri de gramofon cu muzică româneacă populară şi cultă, interpretată de cei mai de seamă instrumentişti şi cântăreţi români. Credinţa în puterea de înnoire a muzicii noastre, prin întoarcerea la melodiile poporului, a devenit lege şi cuvânt de ordine în statutul Societăţii, modelul constituindu-l **Sonata a treia pentru vioară şi pian** "în caracter popular românesc" de George Enescu , ceea ce l-a situat pe distinsul maestru în fruntea şcolii muzicale româneşti.

"Trăim o epocă de căutare a căilor proprii, a stilului românesc", scria un om de cultură al vremii, iar în ziarul "Gândirea" se putea citi: "Tânăra asociaţiune a compozitorilor răspândeşte peste întreaga activitate muzicală un suflu de regenerare". Treptat, încep tipăriturile de muzică românească, se instituie "Premiul de Folklore", şi, curând, Societatea devine membră a Societăţii Internaţionale de Muzică Contemporană. Din anul 1928, ia fiinţă biroul de percepere şi repartiţie a drepturilor de autor, după modelul Societăţii Franceze a Compozitorilor, birou condus de Mihail Constantinescu, care a lucrat ani de zile în amintita Societate franceză. S-a creat un depozit de vânzare a partiturilor de muzică românească la editorul Durand din Paris.

Înţelegerea publicului autohton pentru muzica românească a fost măsura gândului şi dragostei celor care au creat-o. După concertul simfonic inaugural, s-a vorbit despre "un năvalnic entuziasm", " o dată mare în istoria civilizaţiei noastre de la gurile Dunării", "de un suflu de solidaritate emoţionant". De asemenea, "Societatea Compozitorilor Români, - spune Brăiloiu, - a socotit dintru început pe Bartok ca pe unul dintre membrii săi şi i-a închinat cel dintâi concert al său (muzică de cameră), 1924, dat cu concursul lui Bartok şi al lui Enescu"; pentru că "în întreaga operă a lui Bartok se simte înrâurirea muzicii populare, îndeosebi a celei româneşti din Transilvania, pe care, alături cu cea ungară şi slovacă, a cules-o şi a studiat-o cu pătrunderea celui mai învăţat folklorist al timpului nostru. Bartok folkloristul". Acesta este autorul celor dintâi culegeri ştiinţifice de melodii populare româneşti: **Cântece poporale româneşti din Comitatul Bihor**, publicată de Academia Română în 1913 şi **Volksmusik der Rumänen von Maramureş,** (München, 1923), precum şi al unui studiu despre dialectul muzical românesc din Hunedoara (1914), apărut în" **Zeitschrift für Musikwissenschaft"**, în martie 1920. Acest studiu a fost începutul unei adevărate prigoane împotriva lui Bartok, acuzat de "trădare de patrie" şi de "slujire a culturii române" ş.a., deoarece omul de ştiinţă spunea că românii din Transilvania "au păstrat forma ancestrală a cântecelor lor, prin care se înţelegea vechime şi continuitate, argumente supărătoare pentru iredenta maghiară. Prigoana nu a încetat, ci, dimpotrivă, s-a înteţit, iar atunci când, odată cu Diktatul de la Viena, Bartok a refuzat să retracteze toate afirmaţiile sale cu privire la folklorul românesc, el s-a autoexilat în America, unde a şi murit în anul 1945. Brăiloiu a scris atunci: "Dacă arta a pierdut în el un maestru şi ştiinţa o lumină, lumea... a pierdut un om, în adevăratul sens al acestui cuvânt: integru şi fără prihană - un om drept". Membru al Societăţii Compozitorilor Români, B. Bartok a fost un slujitor neobosit şi neînfricat al culturii române; Guvernul României l-a decorat, în anul 1924, cu prilejul concertului dedicat creaţiei sale.

De-a lungul celor 75 de ani de existenţă, breasla slujitorilor artei sunetelor de la noi a dat la iveală lucrări de toate genurile, care stau alături de cele compuse pe alte meleaguri, de multe ori întrecându-le prin autenticitatea locală, prin măiestrie componistică, cunoscut fiind că şcoala muzicală românească este una dintre cele mai evoluate din Europa. Compozitorii noştri sunt şi dascăli ai tineretului studios, pe care îl îndrumă atât pe linia creaţiei, cât şi în domeniul interpretativ sau didactico-muzicologic.

Astăzi, în toată lumea, activează şi se afirmă muzicieni români: compozitori, dirijori, interpreţi instrumentişti şi vocali, crescuţi şi educaţi în şcolile de toate gradele din ţara noastră. Valoarea lor artistică recunoscută îi aşează printre cei mai de seamă slujitori ai artei sunetelor, ridicând astfel prestigiul şcolii muzicale româneşti, al ţării şi al poporului din care provin.

COLOCVIUL „PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL NAŢIONAL"

organizat de Ministerul de Interne şi Fundaţia „România de Mâine"

Comunicare susţinută de acad. ROMULUS VULCĂNESCU, preşedintele Consiliului de Ştiinţe Etnologice din cadrul Fundaţiei "România de Mâine"

Sunt fericit că particip la acest colocviu ştiinţific referitor la "protecţia patrimoniului cultural naţional", despre care am vorbit şi am scris de cel puţin cinci ori de la revoluţie şi după revoluţie, ca Ioan Botezătorul care a propovăduit în deşert.

Iniţiativa pe care au luat-o preşedintele Fundaţiei "România de Mâine", dl prof. dr. **Aurelian Bondrea**, şi rectorul Universităţii "Spiru Haret", dl. acad. **Ion Coteanu**, împreună cu **Ministerul de Interne,** este nu numai binevenită acum, ci şi exemplară, după atâtea discuţii inutile în cadrul forurilor în cauză din ultima vreme.

Pentru mine, patrimoniul cultural prezintă două aspecte: unul spiritual şi altul material. Precizez că apreciez în mod deosebit aspectul **spiritual** inclus în tema colocviului nostru, dar nu trebuie să uităm că şi aspectul **material** merită aceeaşi apreciere, pentru că, sincer să fiu, el constituie baza materială a aspectului cultural, în speţă spiritual. Dar şi din alt punct de vedere, ambele aspecte ale patrimoniului naţional se completează reciproc. Nu se poate discuta numai despre patrimoniul cultural fără a prejudicia patrimoniul material, legat de natura statului de drept şi de structura geopolitică a ţării noastre. Patrimoniul cultural este, în esenţa lui, fără prejudicii, etnocultural, iar spiritualitatea este sinteza integratoare a tuturor domeniilor culturii, în timpul şi spaţiul luate în discuţie. Nu există cultură general-umană decât în teoria oamenilor de ştiinţă. Toate culturile particulare sunt **etnoculturi** sau **culturi naţionale.** Aşa se explică faptul că, cu cât este mai avansată o cultură naţională, cu atât mai mult generează ea o spiritualitate elevată în toate domeniile ei. La rândul său, spiritualitatea elevată antrenează cu atât mai mult evoluţia progresivă a culturii, cu cât tinde spre transcendent.

Antevorbitorii au explicat ce reprezintă cultura în general şi cultura naţională în special, bineînţeles fiecare din perspectiva profesiunii sale. S-au făcut referinţe şi la alte două interdiscipline ale culturii: "sociologia culturii" şi, eventual,"sociologia patrimoniului cultural naţional" care va trebui creată, ceea ce bineînţeles nu e de neglijat. Dar s-a discutat aici şi despre "patrimoniul naţional militar", "patrimoniul naţional tehnic" şi de cel "material medical" etc.

Îmi revine mie sarcina să vorbesc despre "patrimoniul naţional de cultură şi civilizaţie" **din perspectiva etnologiei române, pentru că etnologia este, în prezent, o ştiinţă fundamentală, de tip interdisciplinar, care prezintă într-o sinteză integratoare toate abordările ştiinţelor omului privind cultura şi civilizaţia.**

Bineînţeles că nu voi putea să abordez amănunţit toate aspectele etnologice ale patrimoniului românesc într-un colocviu atât de vast cu mulţi înscrişi la cuvânt şi cu eventuale discuţii. Mă voi mărgini, deci, să schiţez câteva aspecte semnificative ale etnoculturii româneşti, care trebuie să beneficieze de o nouă lege specială a "patrimoniului cultural naţional românesc".

Când abordez anume etnologia, nu exclud sociologia, care, după un mare sociolog francez şi, totodată, profesor de etnologie, Jean Poirier, promotor al unei teorii juste, e gemelară cu etnologia. Sociologia se ocupă cu tipurile de societăţi, cu structura şi funcţiunea lor istorică, precum şi cu valenţele şi valorile lor pentru concepţia despre viaţă şi lume, ca şi cu viziunea culturală şi de civilizaţie a acestei concepţii.

Aşa că tot ceea ce voi spune despre comunitatea culturală şi de civilizaţie în etnologie prezintă interes şi pentru tipurile de societăţi istorice conform sociologiei, bineînţeles într-o optică tematică paralel - comparativă.

După arheologul lituanian de cetăţenie americană, Marija Gimbutas, Vechea Europă a fost constituită în preistorie, înainte de invazia preindoeuropeană în sud-estul zonei carpato-balcanice, ca o vatră arhaică de cultură şi civilizaţie autentică, ce cuprindea atunci: Dacia, Panonia, Iliria, Tracia şi Ellada; vatră ce corespunde astăzi României, Ungariei, Serbiei şi Bosniei (din fosta Iugoslavie), Albaniei, Bulgariei, Greciei şi Turciei europene. În era creştină, Vechea Europă din sud-estul continentului nostru s-a extins în toate punctele cardinale ale teritoriului Europei actuale prin cultura şi civilizaţia ei arhaică.

Pe teritoriul Vechii Dacii au migrat din Vest, înainte de era creştină, câteva triburi celtice, germanice, vikingice etc., iar în era creştină au migrat din Est multe hoarde barbare: cumanii, hunii, slavii etc. Nu s-a produs o dezetnicizare atât a dacilor înainte de era creştină şi nici la începutul erei creştine la daco-romani şi nici mai târziu în era temeinic creştină la români, ci numai unele aculturaţii parţiale şi adiacente în zonele necotropite din munţi.

Prin aculturaţie se înţelege un proces de schimb inegal al elementelor culturale (obiceiuri, datini, tradiţii, simboluri etc.) şi al formelor de cultură (rurală, urbană, feudală etc); proces realizat între două populaţii, una nomadă şi alta sedentară, care în mod forţat sau liber îşi disputau terenul, roadele şi prioritatea forţei în impact. Odată cu aculturaţia s-a dezvoltat şi acivilizaţia, în aceleaşi condiţii istorico-sociale. Acivilizaţia nu trebuie despărţită de aculturaţie, deoarece amândouă exprimă esenţa transformărilor parţiale în viaţa uneia dintre comunităţi, mai slabă în dispută. Aceste două faţete ale aceluiaşi fenomen istoric nu se anulează, ci se completează reciproc.

"Comisia pentru protecţia monumentelor istorice", care a funcţionat aproape 15 ani conform legii şi sub protecţia unor personalităţi de forţă, a fost desfiinţată şi înlocuită cu "Comisia Patrimoniului Naţional", care a avut aceeaşi soartă. Ultima "Comisie" e în exerciţiu static cu legea numai pe hârtie şi fără fondurile promise. Aceste două instituţii au fost legale, deşi legile lor nu au fost respectate cu toate protestele conducătorilor lor, oameni inimoşi, însă nesprijiniţi sau care nu se interesau de patrimoniu. Din acest punct de vedere, sugerez domnului preşedinte al Fundaţiei "România de Mâine", prof. dr. **Aurelian Bondrea**, şi domnului rector al Universităţii "Spiru Haret", acad. **Ion Coteanu**, să intervină la organele superioare în drept pentru a se lua urgent toate măsurile necesare de legalizare rapidă a **Patrimoniului Cultural Naţional** care atât exprimă capacitatea românilor de creaţie culturală cât şi de civilizaţie străveche î.e.n., şi, mai ales, pentru progresele evidente în unele ramuri ale culturii şi civilizaţiei, la nivelul celorlalte ţări europene, în special acum când această recunoaştere a valorii noastre istorice întârzie pentru că este cântărită şi răscântărită în miligrame.

Îmi permit să enunţ ordinea protejărilor ce se impun. Prima urgenţă - legislaţia, prin: legi şi regulamente la legi, ca şi prin statute ale instituţiilor de protecţie, nu prin ordonanţe care anulează orice legislaţie lipsită de suport financiar. În legislaţia patrimoniului naţional trebuie incluse protecţia globală în instituţiile deja existente şi în altele care vor mai trebui înfiinţate, cât de curând. Trecem în revistă, într-o ordine sistematică, aproximativ tot ceea ce intră în **Patrimoniul Cultural Naţional.**

I. Bisericile vechi, cetăţile parţial conservate, castelele domnitorilor români, casele marilor dregători de stat, casele creatorilor de cultură, cartierele în stil vechi, degradate din oraşele mari, casele în stil ţărănesc pe regiuni (unele adevărate bijuterii arhitectonice), monumentele şi statuetele stradale, cimitirele (care sunt devastate chiar de cei puşi să le îngrijească; se fură cruci, care se prelucrează şi se vând în aceleaşi cimitire; la cimitirul monumental Belu se fură monumentele de pe morminte şi zac în paragină cavouri splendide.), havuzurile artistice, grădinile publice neamenajate din centrele oraşelor ţării, rezervaţiile din grădini pentru copii, rezervaţii pentru flora perenă în munţi, rezervaţii pentru fauna montană extrem de rară în prezent în Europa, rezervaţiile piscicole din Deltă, rezervaţii pentru flora apicolă, rezervaţiile unor peşteri cu faună specială etc.

II. Muzee în aer liber şi muzee amenajate în construcţii speciale sau improvizate: Muzeul satului românesc în aer liber iniţiat de prof. dr. doc. Dimitrie Gusti, proiectat de cărturarul Victor Popa şi conferenţiarii de la Sociologie: Traian Herseni, H.H.Stahl, Anton Golopenţia, şi cu echipieri ai cercetărilor monografice, studenţi la sociologie. Este un muzeu inedit prin concepţie, tematică şi funcţiune sintetică, cu case stil regional, instalaţii ale tehnicii populare, troiţe, bisericuţe din lemn etc., în fond, un muzeu sintetic pe ţară a tot ceea ce reprezintă variantele locale, în sate, judeţe, zone şi provincii istorice.

În timpul războiului a fost degradat de vagabonzi, care s-au instalat în casele muzeului, au prădat multe lucruri din ele şi au fost scoşi de acolo cu forţa. A fost numit director al muzeului, după război, Gheorghe Focşa, care a pus ordine, readucând muzeul în circa 35 de ani la rolul lui de instituţie culturală de patrimoniu. După ieşirea la pensie a lui Gheorghe Focşa, a fost numit director al muzeului prof. dr. Ioan Godea, care continuă opera lui Dimitrie Gusti cu un suflu nou, amenajându-l şi mărindu-i capacitatea, cu multă iniţiativă şi o viziune complexă muzeală, cu camere hoteliere pentru vizitatorii străini, cu două construcţii mari - una de depozitare a pieselor suplimentare de muzeu şi alta cu ateliere de reparaţii şi restaurare, cu specialişti şi cu aparatură modernă din străinătate.

M-a supărat faptul că un fost ministru al culturii a dat aprobarea pentru a se înfiinţa încă un muzeu, Muzeul ţăranului român.

Vă spun ce-am mai spus şi la aniversarea Muzeului satului românesc: în nici o capitală de ţară din Europa nu există două muzee cu acelaşi profil! Muzeul satului românesc înseamnă Muzeul ţăranului român, în el este inclusă şi arta populară pe care ţăranul român a creat-o.Conducerea şi angajaţii acestui nou muzeu al ţăranului român au început să cumpere troiţe sau să improvizeze unele troiţe sofisticate. Pe mine nu m-au convins de autenticitatea unor piese expuse. Au mai făcut şi altceva: au adus o bisericuţă de lemn şi au pus-o în spatele muzeului, dar acest tip de bisericuţă se află şi în Muzeul satului românesc, de ce l-au pus la Muzeul ţăranului român? Este vorba de o dedublare iraţională şi confuzionistă în raport cu Muzeul satului românesc, care este o expresie elocventă a creaţiei culturale a ţăranului român.

Un alt muzeu în aer liber este cel din Poiana Sibiului, Muzeul tehnicii populare, condus în prezent de Corneliu Bucur. În fine, am în vedere Muzeul tehnicii în lemn din Palatul Culturii de la Iaşi.

Multe muzee, amenajate în case anume construite sau donate, cu profiluri diferite împânzesc întreaga ţară prin munca creatorilor lor.

III. Biblioteci de stat şi particulare, ale căror construcţii s-au deteriorat şi multe cărţi au luat drumul anticarilor sau zac degradate de paraziţi etc.

IV. Institute de stat de cercetări ştiinţifice: Geografie, Istorie, Antropologie, Psihologie, Sociologie, Etnologie, Logică etc. au suferit mutări în localuri improprii, schimbarea profilului lor de cercetare, insuficienţa spaţiului de depozitare a materialelor, documentelor şi a celui destinat birourilor de muncă ale cercetătorilor.

V. Universităţi de stat cu personal inadecvat, nepregătit, rău plătit, cu puţine materiale de lucru şi cu studenţi care nu şi-au terminat studiile şi s-au lansat în afaceri dubioase sau de-a dreptul ilegale. După revoluţie au apărut şi universităţi particulare, dintre care unele fac cinste învăţământului particular, cum este Universitatea "Spiru Haret".

VI. Academii de stat şi Academii particulare, ambele cu profiluri diferite, unele în localuri improprii. Dintre toate, Academia Română este o instituţie de adevărată cultură naţională, cu un trecut binecunoscut şi un prezent lipsit de fondurile necesare, cu o editură care publică selectiv mai mult ştiinţe pozitive decât ştiinţe ale omului, cu tiraje reduse şi reviste suspendate.

Dar să ne întoarcem la tema noastră - **cum concepe etnologia constituirea unei tematici a protecţiei patrimoniului cultural naţional,** după principii clare şi metode eficiente de lucru:

1. prin inventarierea bunurilor de patrimoniu cultural naţional;

2. prin controlul periodic sau inopinat al modului cum se respectă legea, regulamentul la lege şi statutul "Comisiei de protejare a Patrimoniului Cultural Naţional" dar şi al instituţiilor ce deţin opere, documente, valori şi localuri de depozitare a unor obiecte de patrimoniu de cultură naţională;

3. prin modul cum sunt valorificate ca argumente de cultură pe plan intern şi extern, şi în ce condiţii anume;

4. prin solicitarea unor personalităţi de seamă care au luat cuvântul la Colocviul nostru, punând accentul pe voinţa fermă de a promova protejarea Patrimoniului Cultural şi Material Naţional, cât timp nu e prea târziu. E vorba de

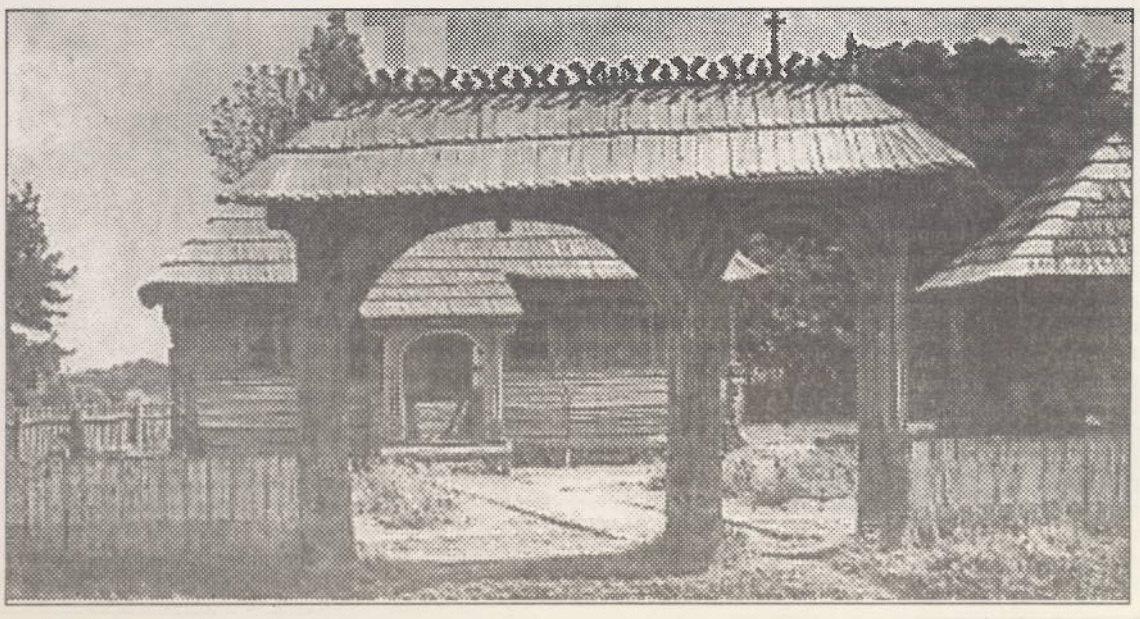

(Continuare în pag. 4)

(Continuare din pag. 3)

domnul secretar de stat în Ministerul Culturii, **Mihai Ungheanu,** doamna **Voica Maria Puşcaşu**, director adjunct al Direcţiei Monumentelor Istorice din Ministerul Culturii, directorul adjunct la Direcţia Arhivelor Statului, **Marin Radu Mocanu,** general de brigadă (r) Lucian Culda;

5. prin solicitarea Parlamentului ţării să alcătuiască, cu spijinul specialiştilor în domeniul patrimoniului cultural din Parlament, o lege la zi pentru protecţia Patrimoniului Cultural Naţional;

6. de asemenea, solicitarea unei audienţe la preşedintele României, domnul **Ion Iliescu,** pentru fondurile necesare bunei îndepliniri a protejării patrimoniului cultural naţional, mai ales acum, în competiţia internaţională în care ne aflăm cu ţările ce intră şi în organizaţiile culturale ale Europei unite.

Ţin să vă cer scuze că am depăşit timpul programat, dar tema abordată e atât de amplă, complexă, importantă şi reprezentativă pentru unele elemente de patrimoniu cultural care zac sechestrate pe la vecini şi în legătură cu care va trebui să se intervină, lămurindu-se situaţia şi solicitându-se restituirea lor; temă care trebuie să o reluăm, ca membri cu drepturi depline în Consiliul Europei.

COLOCVIUL „PROTEJAREA PATRIMONIULUI CULTURAL NAŢIONAL"

organizat de Ministerul de Interne şi Fundaţia „România de Mâine"

Patrimoniul naţional în lumina sociologiei dezastrelor provocate prin regimurile de spoliere - Comunicare prezentată de dr. ILIE BĂDESCU

Noţiunea de patrimoniu naţional este o noţiune ce-şi are sursele în teoriile "dreptului de război", create în secolele XVI şi XVII, referitoare la realizarea unui "sistem de protecţie a bunurilor unei cetăţi" şi, mai târziu, ale unui popor în stare de război. Aceste teorii se referă fie la "patrimoniul cetăţii", subînţelegând prin aceasta totalitatea bunurilor mobile şi imobile ale unui oraş cucerit, fie, în mod expres, la temple, portaluri, opere de artă etc.

Hugo Grotius distinge între "dreptul de jaf" şi "dreptul care protejează" bunurile patrimoniale de "furioşi", adică de cei care distrug fără rost.

În toate aceste teorii se face distincţia interesantă între două tipuri ale distrugerii: a) distrugerea (de bunuri) care "răpeşte vrăjmaşului puterea sa" şi b) distrugerea de bunuri în urma căreia "nu se obţine nici un câştig în interesul celor ce nimicesc".

Tributari filosofiei contractualiste a "drepturilor naturale", aceşti teoreticieni nu pot explica cel de-al doilea tip de distrugere, pe care, din această pricină, o aşează sub semnul "furiei", deci al unui factor de natură psihologică sau care ţine de partea rea a naturii umane. Pe aceste baze nu se poate înainta prea mult în chestiunea unei sociologii a patrimoniului care se referă la totalitatea raportărilor interne şi externe ale unor indivizi, grupuri, state (inclusiv armate), puteri supranaţionale (oculte sau nu), la bunurile mobile şi imobile (inclusiv cele culturale), raportări ale căror efecte sunt fie sporirea patrimoniului, fie împuţinarea sau chiar distrugerea lui. Distrugerea prin "nimicire" sau prin "extorcare", "furt", "spoliaţiune" etc. se referă deopotrivă la bunurile culturale şi la bunurile acumulate prin exerciţiul muncii colective într-o anumită perioadă, aflate în proprietatea indivizilor, a comunităţilor sau a statelor. Patrimoniul se referă , aşadar, la bunurile statului dar şi ale indivizilor, ale capitalului,ca şi ale muncii şi ale inteligenţei. Putem vorbi, în acest sens, de "patrimoniu social", adică de acea parte din averea naţională datorată muncii naţionale şi unei acumulări durabile care permite constituirea "bunurilor" din care se compune acel patrimoniu. În cele ce urmează, ne vom referi la patrimoniul social acumulat de munca naţională în ultimii 40 de ani. Acesta a fost ţinta devastării, a distrugerii şi a spolierii în ultimii cinci ani. Patrimoniul social împreună cu patrimoniul cultural alcătuiesc ceea ce se numeşte averea naţională sau avuţia unei naţiuni.

Ne vom referi, în continuare, la patrimoniul social naţional în lumina "sociologiei distrugerii şi a dezastrelor". Din punct de vedere sociologic, **distrugerile de patrimoniu** se referă la rezultatele unor **dezastre naturale** sau **provocate. Dezastrele provocate** pot îmbrăca forma **"războaielor logistice"** (distrugerea suportului de existenţă al unei armate sau al unui popor) sau forma **spoliaţiunii, a exploatărilor parazitare, bazate pe jaf etc.** Am analizat în altă parte ipoteza unui război logistic antiromânesc derulat cu metodă şi sistem, mai ales după 1918, adică după constituirea statului naţional (dar acesta nu lipseşte nici înainte, mai ales în Transilvania) ca cea mai potrivită modalitate de a distruge statul naţional. Voi stărui în cele ce urmează asupra acelui fenomen de distrugere şi dezastru suferit de patrimoniul naţional în România, după 1989, ca urmare a instaurării unui regim de redistribuire bazat pe spoliaţiuni care-au atins o amploare şi o rată care-l individualizează în istoria spoliaţiunilor europene.

În România, după opinia mea, ne aflăm în faţa uneia dintre marile spolieri ale patrimoniului sau averii naţionale comparativ cu alte naţiuni europene. După "spolierea" (încă neevaluată) datorată regimului de sovrom instaurat de imperiul rusokominternist în România postbelică, urmează astăzi un al doilea val de spoliaţiune care distruge averea naţională în proporţii ameninţătoare pentru existenţa statului român şi pentru fiinţa neamului.

Fenomenul spolierii devine posibil graţie instaurării a ceea ce, în altă parte, am denumit "subeconomie redistributivă"*, termen care mi se pare că acoperă foarte bine realităţile din economiile răsăritene, întregindu-i pe cei de "economie subterană" sau de "capitalism de jaf" (propus de sociologia germană şi teoretizat de Max Weber).

Economia subterană, ca şi capitalismul de jaf (sau de pradă) sunt, de fapt, expresiile manifeste ale funcţionării unei subeconomii redistributive, ivite în cadrul economiilor naţionale sau chiar regionale cu scopul devierii fluxurilor de capital de la destinaţii productive către destinaţii speculative, sau pentru întreţinerea unor "clase sterile" de "loisir" (Th. Veblen), care consumă enorm fără a produce nimic în compensaţie, a unor suprastructuri parazitare sau de război, a unor ideocraţii care sunt

întreţinute spre a compune uriaşe aparate ideologice total inutile şi, de cele mai multe ori, dăunătoare, prin efectul de disoluţie pe care-l întreţin într-o societate şi într-o cultură etc. Aceste subeconomii se pot naşte în diverse moduri. În Europa de Răsărit ele s-au născut, la startul reformei, din actele care-au însoţit primele aşezăminte şi legi ale reformei, astfel încât printre agenţii care-au moşit naşterea lor sunt chiar primii reformatori.

Să ne amintim cu toţii un fapt simplu. Capitalul fostelor unităţi economice de stat a fost împărţit, în 1990, după cum urmează: 50% la regii autonome (1.500 miliarde lei) şi 50% la societăţi comerciale (restul de 1.500 miliarde lei). Au fost "împroprietăriţi" cetăţenii cu 30% din capitalul societăţilor comerciale (ceea ce face 15% din total). La preţurile de atunci, aceasta însemna 25.000 lei sau 2500 dolari (adică 450 miliarde lei pentru cei 18

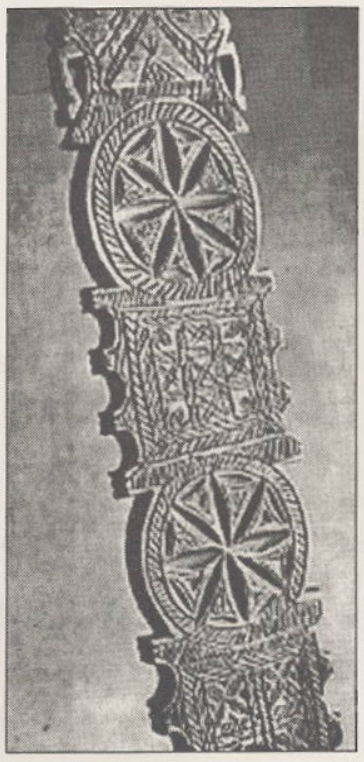

milioane români).

Unde intervine primul act al subeconomiei redistributive? Adică prima deviere masivă a fluxurilor de capital de la destinaţia lor legitimă, productivă, spre cei ce "împart" ca să-şi facă "partea"? C. Cojocaru ne lămureşte: "Prin Hotărârile de Guvern nr. 26/1992 şi 500/1995, guvernanţii au «reevaluat» capitalul de 100 de ori (siliţi de inflaţie) încât cele 1.500 miliarde capitalul societăţii comerciale au devenit 150.000 miliarde capitalul societăţii comerciale. «Dreptul» cetăţeanului însă l-au «reevaluat» de numai 40 de ori, astfel că cei 25.000 lei s-au transformat într-un milion (25.000 x 40), iar dreptul de proprietate al celor 18 milioane cetăţeni a ajuns să fie 18.000 miliarde lei, adică 12% din capitalul societăţilor comerciale (18.000 : 150.000 x 100), respectiv 6% din capitalul fostelor unităţi economice administrate de statul comunist (18.000 : 300.000 x 100). Aşa se face că românul urmează să primească 450 dolari S.U.A., de cinci ori mai puţin decât i se aruncase, ca praf în ochi, în 1991, prin Legea 58 şi de 22 de ori mai puţin decât i se cuvine de drept şi de fapt" (cf. C. Cojocaru, "Acţiunea care apără naţiunea...", Editura "Microhart", SRL, Bucureşti, 1995, p. 8).

Prin urmare, efectul punerii în funcţiune a subeconomiei redistributive, prin Legea 58 din 1991, a fost o sărăcire uriaşă a populaţiei, iar devierea veniturilor capitalizate ale muncii naţionale a atins o proporţie incredibilă. Din cât trebuia să-i revină de drept, muncii naţionale i-a mai revenit doar 18%, restul de 82% a fost deviat spre "capitalul speculativ" graţie punerii în funcţiune a "subeconomiei redistributive". Prin urmare, Legea 58 din 1991 a costat poporul român 82% din veniturile capitalizate ale muncii sale (calculate, adică, în raport cu avuţia acumulată în decursul celor 40 de ani de administrare comunistă). Putem spune că cele 15% din capitalul naţional, cât a fost promis muncii, reprezintă coeficientul sau rata sa de participare la averea naţională (în raport cu filosofia economică a celor care au dat Legea 58). Acest coeficient s-a redus la 6% ca urmare a intrării în funcţiune a "subeconomiei redistributive", astfel încât singurul lucru nou pe care l-a creat această reformă, nu reforma în sine, a fost o **maşină de spoliaţiune**. Aceasta a făcut ca raportul de participare a muncii naţionale la veniturile averii naţionale să se reducă de la 15% la 6%, populaţia ajunge astfel să piardă 82% din cuantumul surplusului creat de ea şi promis ei de către guvernul FSN. Prin urmare, funcţionarea subeconomiei redistributive a contribuit la creşterea deficitului veniturilor capitalizate ale muncii naţionale. Aşa încât, după ce capitalul şi-a luat partea lui (legitimă) din plusvaloare, iar statul partea lui sub forma impozitelor, din ceea ce a rămas pentru munca naţională (cele 15%) cineva a mai luat 9%. Acest cineva este redistribuitorul ascuns, perfid, rapace şi parazitar. El alcătuieşte împreună cu semenii lui o subeconomie redistributivă, care reprezintă 9% din totalul veniturilor capitalizate ale muncii naţionale. Procentul îmbogăţirii prin parazitism (adică prin jaf) pe seama muncii naţionale reprezintă, în România, 9% (nu ştim cât reprezintă acesta pe seama capitalului, care se poate calcula ca rată a decapitalizării). În consecinţă, procentul care revine muncii din partea alocată ei (restul fiindu-i furat prin punerea în funcţiune a mecanismelor subeconomiei redistributive) este de numai 6%. A fi parazit şi hoţ este, în România, de două ori mai rentabil decât a fi muncitor şi om cinstit. Aceasta conduce fatalmente la criza sistemelor morale, căci lumea constată că ideile şi regulile morale n-au nici o eficienţă, sunt simple "forme fără fond". Sursa crizei morale, aşadar, nu e în populaţii (în popor), ci în "elita economică" şi în maşina de spoliaţiune pe care aceasta a creat-o. Putem spune, deci, că oligarhia politico-economică s-a pus în slujba unui sistem de exploatare parazitară şi nicidecum în slujba muncii naţionale sau a "naţiunii".

Trei teorii au fost puse în funcţiune pentru a disimula această exploatare şi a legitima organizarea procesului de devastare a patrimoniului: a) teoria socialist-reformistă sau social-democrată; b) teoria naţionalistă, a apărării naţiunii de agresori; c) teoria sincronist-occidentalistă, a integrării în structurile europene.

Toate au prezentat şi justificat jaful şi devastarea patrimoniului, ca pe un cost: a) al democratizării şi al protecţiei sociale; b) al apărării statului naţional; c) al integrării europene.

Toate aceste costuri trebuiau şi trebuie efectiv suportate, dar nu pe seama furtului din veniturile capitalizate ale muncii naţionale reduse şi aşa la o alocaţie de numai 15% din totalul avuţiei, când, de fapt, ea contribuie cu mult mai mult la acumularea capitalului social (vezi rata plusvalorii). Dacă luăm în considerare "economia parazitară" sau redistributivă, atunci avem următoarele încasări: a) statul: 30-40%; b) capitalul: 45-44%; c) jaful: 9%; d) munca naţională: 6%. Este acesta un stat de drept? Deci, munca naţională a contribuit (în ultimii patruzeci de ani) la realizarea patrimoniului **social** cu 60-70%, iar raportul de participare la **veniturile patrimoniului** este de 6% (adică de zece ori mai mic).

Jaful, hoţia, specula, corupţia etc. au participat şi participă la realizarea patrimoniului social cu 0%, dar raportul de participare la veniturile patrimoniului este de 9% (adică de zece ori mai mare).

Putem spune, deci, că injustiţia socială şi sărăcia nu se datorează **capitalului** şi nici **statului**, ci **exploatării parazitare, îmbogăţirii fără muncă, adică subeconomiei redistributive**. Caracteristica acesteia constă în tendinţa de a cuceri atât statul (şi a-şi însuşi o parte a veniturile alocate lui), cât şi capitalul (spre a-şi însuşi o parte din procentul care-i revine lui, de drept). Subeconomia redistributivă este, aşadar, duşmanul statului, al capitalului şi al muncii. În Răsărit, primejdia sa este uriaşă. În lumea noastră ea este cauza devastării patrimoniului şi duşmanul egal al statului, al capitalului, al muncii şi al inteligenţei.

Sociologia subeconomiilor redistributive este baza explicării proceselor de devastare a patrimoniului. Cadrul epistemologic care face posibilă ştiinţa sociologică a

---

* *Termenul ca şi analiza fenomenului pe care-l acoperă sunt rezultatul unor discuţii şi examinări periodice întreprinse de autor împreună cu Ilie Ciprian Bădescu, economist bancar.*

dezastrelor provocate de regimurile spoliatoare la scara unor întregi popoare, a unor imperii şi chiar la scara unor civilizaţii întregi cuprinde obligatoriu tezele referitoare la subeconomiile redistributive şi la efectele lor catastrofale la scară macrosocială.

Cuvântul de închidere rostit de prof. dr. ION DODU BĂLAN, preşedinte al Academiei de Cultură Naţională, "Dimitrie Gusti" a Fundaţiei "România de Mâine"

Se pare, că aşa cum spunea Schiller, şi ceea ce este frumos şi sublim trebuie să piară; şi acest sublim colocviu trebuie să se termine. Bănuiesc şi eu, ca şi distinsul meu coleg Ion Anghel Mănăstire, că nu ar fi cazul să tragem, noi, concluzii la o tematică atât de variată şi importantă pentru destinele spiritualităţii româneşti. Dar întrucât noi am fost moderatorii acestor două zile de discuţii, să ne îngăduiţi să vă mulţumim cu toată consideraţia şi admiraţia pentru remarcabila contribuţie la crearea unei atmosfere destinse, la ţinuta intelectuală a acestui colocviu. Vreau să vă spun că am fost la Conferinţa Mondială UNESCO de la Helsinki, la cea de la Veneţia, Madrid, Paris etc. şi am ascultat fel de fel de intervenţii, de comunicări, dar îndrăznesc să afirm că mai rar am auzit comunicări atât de la obiect, atât de pline de idei îndrăzneţe, inovatoare şi de conţinut cum am auzit în unele din referatele şi comunicările de aici. Au fost în ele ştiinţă şi conştiinţă naţională! A fost un colocviu în care s-au exprimat gânduri constructive, critice, fulgerate de o nobilă grijă pentru valorile spiritualităţii noastre, dar şi atitudini, sentimente; n-a fost o dezbatere uscată, rece, fiecare gând a avut un sentiment care a vibrat pentru el, s-a sprijinit pe argumente solide. Nimic nu a părut neprofesional şi improvizat... În acest context, pe calea deschisă de referatul de bază prezentat de prof. dr. **Aurelian Bondrea**, toţi vorbitorii şi-au adus contribuţia la cunoaşterea, dezbaterea şi clarificarea unor probleme de esenţă, la definirea obiectului de patrimoniu, pentru că există multe confuzii cu efecte nocive în această privinţă. Pentru o corectă înţelegere, trebuie să avem în vedere că există o legătură logică între patrimoniu, spiritualitatea şi identitatea naţională.

În contextul în care trăim cred că suntem datori să fim mai receptivi şi mai nuanţaţi în înţelegerea faptului că valori de patrimoniu, nu numai româneşti, din ţara noastră au fost distruse, furate, înstrăinate şi sunt încă ameninţate. Eu vin dintr-o localitate în care jumătate din locuitori sunt saşi şi jumătate români şi am văzut cu ochii mei cum a fost distrus patrimoniul cultural al saşilor de către un ţigan care a venit acolo primar prin anii '46-'47. S-au distrus acolo valori specifice, inestimabile şi s-au rănit suflete. Azi - s-a arătat aici - reprezentanţi ai unei minorităţi conlocuitoare continuă să distrugă, parcă după un program, valori româneşti de patrimoniu. Lucrul e condamnabil! Nu este o ţinută intelectuală şi demnă pentru democraţie, pentru sfârşitul acestui veac.

Scopul acestor discuţii la care aţi participat cu atâta competenţă profesională şi spirit de răspundere, este acela de a sprijini pe cei îndrituiţi să facă o lege a patrimoniului nouă, modernă, democratică, aspră, nuanţată, care să refacă patrimoniul spiritual şi să-l apere. Din acest punct de vedere nu ne-am încheiat misiunea. Va trebui să colaborăm în continuare, să insistăm, să cercetăm şi să studiem, să elaborăm o carte despre **Politica culturală**, să punem această carte pe masa Preşedinţiei, a Parlamentului şi a Guvernului, să se vadă ce este bine şi ce este rău, ce s-a distrus şi ce trebuie să apărăm. Aici au fost înfăţişate argumente cutremurătoare. Această operă pe care o elaborăm va rămâne, inclusiv această lege a patrimoniului.

O primă preocupare pe care se cere să o avem în continuare, este aceea de a defini noţiunea de patrimoniu. S-a propus aici argumentat, logic, o nouă noţiune de patrimoniu şi o socotim o contribuţie substanţială. S-au adus puncte de vedere noi privitoare la sufletul românesc, parte intrinsecă a patrimoniului. Mă întreb, într-un asemenea orizont de gândire, cât poate trăi un organism fără o mână, fără un picior? Cum se simte o ţară fără părţi smulse din patrimoniul ei naţional? Mâine sărbătorim Marea Unire dar să fim conştienţi că nu este atât de mare cât a fost atunci când s-a făcut! Un dobitoc - cum ar fi zis un Postelnicu despre sine - a făcut cadou Insula Şerpilor fraţilor sovietici; acelaşi dobitoc a făcut maghiarilor cadou proprietăţile care aparţineau Fundaţiei "Gojdu". Când a avut loc Dictatul de la Viena, horthiştii şi-au luat din teritoriul ocupat documentele necesare. Sunt multe de recuperat şi de introdus în această sferă de patrimoniu, cu luciditate, fără extremisme. Ar fi trebuit să discutăm mai mult despre patrimoniul din cultura şi civilizaţia populară. Am trecut peste valoarea acestei arhive vii a poporului, pe care o atestă scrierile lui Alecsandri, Kogălniceanu, Russo, Hasdeu, Eminescu, Coşbuc, Goga. Ei au preţuit creaţia populară, iar noi nu putem să ne jucăm cu aceste valori. S-a arătat aici că sunt unguri care au acest obicei de a-şi însuşi creaţii ce nu sunt ale lor; le-au plăcut şi le publică în străinătate ca fiind ale lor. E o ştirbire a patrimoniului nostru. Este foarte grav. Domnul **Sărac** e vorbit aici de Zamfir cu exemple convingătoare. Eu mai adaug că unii artişti români, profitând de neclaritatea legii patrimoniului, au dat folclorul românesc altora şi au încasat drepturi de autor. Banii aceştia trebuie să se întoarcă în ţară şi să-i dăm unor cămine culturale care, în ultimul timp, s-au degradat ori s-au transformat în crâşme ordinare şi în baruri. Aceste distrugeri iau forme stranii şi acest jaf, care se face sub diferite forme, continuă. Nişte colegi de-ai noştri - s-a arătat argumentat în discuţii - ne-au jefuit şi au dus în Franţa şi Italia valori patrimoniale. Cine se interesează de ele? S-a văzut că ministerele cu care am colaborat pentru acest colocviu, sesiune ştiinţifică se interesează.

Mi-a plăcut foarte mult o idee exprimată de domnul acad. **Ion Coteanu** privind educaţia tineretului în cultul patrimoniului naţional. Dar putem să ne reproşăm din punct de vedere organizatoric că nu avem la această întâlnire reprezentanţi de la Ministerul Învăţământului, de la Secretariatul pentru Culte, de la Ministerul Tineretului şi Turismului. Munca educativă despre care s-a vorbit aici trebuie să o declanşăm cu toţii.

Eu cred că acest colectiv, care suntem ca o familie de cercetători, de acum înainte trebuie să studiem, să analizăm, să ne spunem cuvântul atunci când se întocmesc programele analitice. Să propunem ca la istorie, literatură, ecologie etc. să se vorbească de valoarea de patrimoniu, tinerii să fie pătrunşi când merg la un monument de valoarea lui inestimabilă, nu să răstoarne crucile, să scrie porcării pe un monument istoric sau artistic. Pe lângă munca educativă trebuie să fie şi o lege. În Franţa este interzis a se pune afişe pe monumentele arhitecturale. La noi, asemenea monumente au ajuns ca o brezaie. Priviţi Universitatea! Vorbind de această muncă de educaţie, la orele de dirigenţie să se pună problema limbii române ca patrimoniu. Neapărarea limbii este o agresiune asupra ei; limba română este un organism viu, să-l păstrăm, să ne apărăm acest patrimoniu sfânt prin care ne-am mărturisit lumii şi ne-am adăpostit sufletul. Atâtea lucruri rele s-au întâmplat, cel puţin acum să ne trezim!

La Iaşi, părţi din manuscrisele lui Creangă au ajuns hârtie de împachetat marfă. O pierdere enormă! Primele litere, primele texte româneşti între 1559-1581 s-au pierdut. Ce s-a întâmplat? În primul război mondial, nemţii nu au mai avut plumb pentru obuze; au dărâmat clopotele bisericilor ortodoxe şi au sechestrat tot ce era din plumb. Aşa au luat şi tipografia lui Coressi. Literele au fost topite şi din ele au fost făcute obuze cu care s-a tras apoi în ostaşii români. Lucruri asemănătoare - în sensul distrugerii patrimoniului - se pot întâmpla şi acum dacă nu intervenim cu legi adecvate. Se încearcă unele matrapazlâcuri şi se pot pierde mari valori. Unele, foarte importante, s-au pierdut. Să le salvăm!

Închei prin a vă mulţumi, încă odată, pentru participarea şi contribuţia ştiinţifică.

CONSILIUL DE CONDUCERE AL FUNDAŢIEI "ROMÂNIA DE MÂINE", SENATUL UNIVERSITĂŢII "SPIRU HARET"

urează profesorilor şi studenţilor Universităţii, tuturor prietenilor şi susţinătorilor Fundaţiei, precum şi colaboratorilor şi cititorilor revistei "Opinia naţională",

ANUL NOU CU SĂNĂTATE, SUCCESE, ÎMPLINIRI ŞI SATISFACŢII ÎN MUNCĂ, ÎN SLUJIREA INTERESELOR FUNDAMENTALE ALE ROMÂNIEI, PROSPERITATE ŞI MULT BINE ÎN FAMILIE!

LA MULŢI ANI!

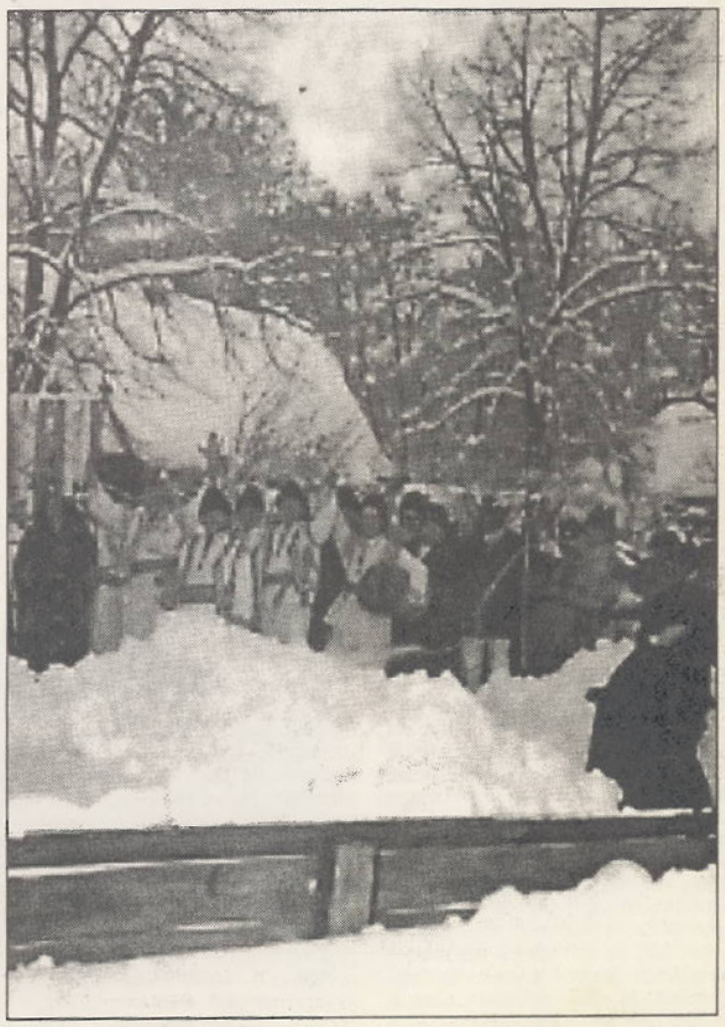

Ştiinţa şi conştiinţa legii

(Continuare din pag. 1)

Nu este cazul a discuta motivaţia, evident conjuncturală, a procedeului dar se impune atenţiei constatarea unui nivel insuficient consolidat al culturii democraţiei, atât din partea "beneficiarilor" legii (o parte a studenţilor şi chiar a corpului profesoral, cărora, neconvenindu-le unele prevederi ale legii, le-au contestat în forma cunoscută) cât şi a legiuitorilor înşişi (sau a unei părţi a lor) care, mai "inexplicabil" decât în cazul studenţilor "protestatari", au ajuns să susţină teze contrare pledoariilor anterioare, de la adoptarea legii, sau să le contrazică pe acestea spre a fi pe placul "mulţimii", adică din interes electoral.

Cum arătam anterior, citând un reputat analist, democraţia adevărată se realizează doar într-o societate a oamenilor pentru care conştiinţa intereselor presupune şi conştiinţa răspunderilor. Din păcate, experimentele şi improvizaţiile, uneori inevitabile, dar şi "negândite", adică necorelate stărilor de fapt şi de spirit ale societăţii româneşti, arată o păguboasă cedare sub presiunea intereselor politice de moment, subordonarea cauzei generale a societăţii cauzei unui grup socio-politic sau altuia, ambiţiilor politicianiste care mai niciodată nu concordă cu aspiraţiile generale de dreptate, bunăstare, prosperitate şi democraţie reală. Unul dintre exemplele cele mai concludente în acest sens, cu un impact economic, social şi educaţional de o gravitate previzibilă, îl constituie respingerea definitivă sau neadaptarea de către actuala legislatură parlamentară a Legii codului penal. Aparent inexplicabil, dar de o transparenţă demnă de o cauză mai bună şi, în orice caz raţională, gestul votului "contra" în condiţiile expansiunii fărădelegilor, distrugerilor şi furturilor, mai ales din averea publică, în contextul corupţiei de proporţii îngrijorătoare şi comportamentului anarhic în societate este mai mult trist şi descurajator în privinţa consolidării statului de drept. Coroborată cu ceea ce s-ar putea numi sociologia infracţiunilor ultimilor ani, cu aria şi consecinţele lor, respingerea legii amintite, prin neîntrunirea numărului necesar de voturi, aduce în atenţie aspecte din cele mai semnificative, unele dintre ele, poate, deliberat ocolite sau eludate.

După cum s-a comunicat, Legea privind proiectul de modificare a Codului penal şi a Codului de procedură penală a întrunit la Camera deputaţilor 155 de voturi pentru şi 150 împotrivă, dar fiind o lege organică (dintre cele care se adoptă cu votul majorităţii membrilor fiecărei Camere, nu doar cu votul majorităţii celor prezenţi ca în cazul legilor ordinare) ea a fost respinsă, chiar pentru a doua oară. În felul acesta, potrivit Constituţiei, respingerea este definitivă, rămânând în sarcina următorului parlament să aducă îmbunătăţirile mai mult decât necesare Codului penal. Oricare au fost explicaţiile ulterioare şi justificările post-factum ale votului, "deplângerea pluralistă" a rezultatului nu ajută la nimic, dovedind, cum pe bună dreptate s-a relevat ulterior, "lipsa de voinţă politică" a forţelor care compun Legislativul actual.

Trebuie spus însă că, într-un anumit sens, tocmai lipsa de voinţă politică este unul dintre semnele distinctive ale precarităţii în ce priveşte cultura democraţiei. Altfel spus, din perspectiva abordărilor precedente, asupra cărora nu este cazul a reveni, interesele politice imediate, perceperea subiectivă şi permanent electoralistă a unei realităţi îngrijorătoare au ignorat şi chiar au contrazis interesele naţionale, cauza asanării morale şi a introducerii stării de legalitate în toate domeniile, începând cu economia. Starea de criză a acesteia, având cauze multiple, se datorează şi neputinţei instituţional-legale de a interveni prin necesara constrângere şi penalizare prin lege. Există sau trebuie să existe, aşadar, o ştiinţă dar şi o conştiinţă a facerii şi aplicării legilor, în absenţa cărora democraţia nu rămâne decât o vorbă, chiar un îndemn la anarhie şi stimul pentru păgubitoare confruntări de interese.

De esenţă umanistă, profund democratică, asigurând şi garantând drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentale, Constituţia României prevede că "nimeni nu este mai presus de lege". Dar iată că nu doar un incident de procedură parlamentară, ci lipsa de voinţă politică, precaritatea exerciţiului şi culturii democratice lasă, în continuare, societatea tranziţiei fără unele din instrumentele vitale ale intrării în normalitate: legile organice ale reglementării în domeniul atât de fragil şi păgubitor al infracţiunilor, al abaterilor şi încălcării legilor. Reglementarea judicioasă, consecventă şi principială în această materie reprezintă o probă de necontestat a gradului de dezvoltare a democraţiei, un semn indubitabil al culturii democratice, legea şi respectarea ei fiind mărturii ale progresului în conştiinţa umană.

Interrelaţia dintre ştiinţă şi învăţământ

(Continuare din pag. 1)

Această situaţie a determinat ca, în procesul de recrutare pentru diferitele domenii de investigare, cercetătorul în jurul vârstei de 30 de ani să fie în majoritatea cazurilor deformat mental şi fără un interes sincer faţă de efortul de însuşire a tehnicii de studiere a fenomenelor. Fapt care a influenţat negativ dezvoltarea institutelor de cercetare ştiinţifică şi evoluţia ştiinţei din ultimele decenii.

Este evident, aşadar, de ce activitatea didactică şi actul pedagogic trebuie însoţite de exemplificarea personală, creatoare a profesorului, de propriile rezultate în cercetarea ştiinţifică. Numai profesorii - cercetători, creatori în ştiinţă, au format elevi capabili să contribuie la dezvoltarea instituţiilor de cercetare ştiinţifică şi a structurilor teoretice şi cognitive ale ştiinţei. Bineînţeles că în acest fel s-au găsit argumente pentru două varietăţi ale ştiinţei care nu sunt izolate: cercetarea fundamentală şi cercetarea aplicativă. Ele nu pot fi separate, ci sunt organizate şi desfăşurate cu un accent pe una din forme sau pe cealaltă, în procente variabile de la o instituţie la alta. Aici este evident că apare necesar ca profesorul să fie el însuşi orientat în concepţia ştiinţei ce are o structură complexă.

Consider că problema cea mai serioasă, în care ne găsim şi azi, este atragerea tinerilor în cercetarea ştiinţifică. Pentru aceasta ar fi binevenită introducerea, în nomenclatorul didactic din învăţământul superior, a gradului de **preparator benevol,** care a fost folosit în perioada interbelică, la catedrele de ştiinţe medicale, ca forma cea mai potrivită de a atrage tinerii cu aptitudini în procesul de creaţie ştiinţifică. Cel ce semnează acest eseu a făcut parte din această categorie. ■

Numărul următor al revistei "Opinia naţională" (117) va apărea luni, 15 ianuarie, 1996.

PUNCTE DE VEDERE

Spre ce fel de societate ne îndreptăm?

CIVILIZAŢIA INFORMAŢIONAL-CULTURALĂ

Dr. ION ZARĂ

Experienţa culturală şi cea practic-politică, acumulată pe parcursul secolului al XX-lea, a pus în evidenţă, pe de o parte, succesul modelării valorilor social-democrate în contextul celor mai dezvoltate societăţi ale lumii şi, pe de altă parte, criza şi eşecul unor modele şi soluţii.

Capitalismul sălbatic, în sensul doctrinei liberalismului clasic, cu fetişizarea legilor oarbe ale pieţei libere, cu discrepanţele şi contradicţiile ireconciliabile între proprietari şi cei lipsiţi de mijloace de producţie, între bogaţi şi săraci, atât în interiorul statelor, cât şi între ţări diferite, cu aservirea politicii de către cei bogaţi, cu lupta de clasă inerentă aplicării acestui model, cu generarea de războaie regionale şi mondiale, **se dovedeşte un model inadecvat pentru lumea contemporană.** În plus, aplicarea acestui model este şi o utopie, deoarece succesul său în toate statele lumii se dovedeşte o evidentă imposibilitate: capitalismul a învins, într-o anumită perioadă, în unele zone geografice tocmai pentru că a pierdut, a înrobit sau a condus la subdezvoltare în alte zone.

Acest fel de capitalism a fost şi a rămas tot timpul în criză. Aparenta sa salvare a venit tocmai din corecţiile impuse de doctrina, de politica partidelor social-democrate şi socialiste moderne din ţările cele mai dezvoltate, cât şi din preluarea şi aplicarea de către partidele liberale, populare sau creştin-democrate a unor elemente, soluţii şi mecanisme specifice social-democraţiei.

Este limpede că nivelul de dezvoltare economică şi culturală, democraţia şi dezvoltarea din statele occidentale, din Nordul bogat, şi, în general, ceea ce numim civilizaţia occidentală sunt realizate prin contribuţia social-democraţiei moderne şi prin limitarea excesele modelului capitalismului liberal. **Acest model nu poate fi copiat, imitat sau transplantat în România de azi.** Aceasta ar echivala cu o întoarcere înapoi cu peste 100 de ani.

Pentru ce să experimentăm câţiva ani un model inadecvat pentru ca să-l corectăm ulterior? Acest demers, evident greşit, trebuie să fie evitat de forţele politice responsabile ale ţării.

Comunismul totalitar a constituit o soluţie radicală, extremistă, administrată crizei sistemului capitalist. Ineficienţa şi falimentul acestui model au rezultat din lichidarea totală şi brutală a proprietăţii private, a iniţiativei personale, a mecanismelor pieţei şi înlocuirea lor cu mecanisme birocratice, centralizate, cu monopolul planului de stat. Pe plan politic, acest model a încorporat ideea totalitară a partidului unic, a partidului stat şi patron, a unei pseudo-democraţii ca mască a dictaturii de fond.

Alienarea umană, dictatura în plan politic şi ineficienţa economică raportată la standardele statelor dezvoltate au făcut ca regimurile comunismului totalitar să fie înlăturate de pe o mare rază de răspândire a lor, cu o rapiditate ce a surprins pe toată lumea. Acolo unde acest model mai rezistă, se realizează, în prezent, din interior, corecţii în direcţia unei economii de piaţă şi a unei vieţi mai democratice pe plan politic.

Comunismul totalitar s-a dovedit un sistem anacronic, soluţiile promovate pe plan economic şi politic fiind infirmate de viaţă ca ineficiente şi antidemocratice. Numai înlocuirea lui şi depăşirea urmărilor sale deschid României perspectiva unor transformări structurale în concordanţă cu vocaţia poporului român şi cu necesitatea înscrierii ţării noastre în curentul dezvoltării, al prosperităţii şi democraţiei, caracteristice civilizaţiei europene.

Recunoscând cu obiectivitate tot ceea ce poporul român a realizat cu sacrificii în planul valorilor materiale şi culturale pe timpul regimului totalitar, considerăm, totodată, că trebuie respinse aplicarea acestui model, ca şi preocuparea unor partide de a-l idealiza şi de a exploata demogogic şi populist unele sentimente nostalgice. Procedând în acest mod, forţele politice respective vor fi sursa altor serii de dureroase dezamăgiri pentru cei care se vor lăsa atraşi în capcana dezgropării unui regim care a sucombat tocmai datorită propriilor slăbiciuni. Caracterul retrograd şi dăunător al regimului totalitar şi al forţelor ataşate lui decurg şi din izolarea sinucigaşă la care ar supune România în contextul actual, european şi internaţional, în cazul în care seducţia lor ar cunoaşte un avans mai mare pe scena politică românească.

Nici modelul capitalismului promovat de liberalismul clasic, nici modelul comunismului totalitar nu au fost capabile să ofere o platformă politică adecvată subdezvoltării. Pentru România, momentul actual, situat la cumpăna dintre mileniul al doilea şi al treilea, este crucial. Evitarea stării de subdezvoltare şi sărăcie, înscrierea în cursul dezvoltării durabile, prin valorificarea potenţialului naţional, activizarea motivată a capacităţilor umane şi folosirea cadrului internaţional prin deschidere şi cooperare, pentru prosperitatea şi calitatea vieţii poporului român constituie, credem, obiectivul social primordial. Prin programele lor, partidele politice sunt chemate să reprezinte conturul societăţii viitoare, soluţiile şi mecanismele pe care le vor pune în practică pentru dezvoltarea şi progresul ţării noastre.

Lumea dezvoltată din Europa, America şi Asia cunoaşte, începând din anii '60 ai acestui secol, o megatendinţă - aceea a informatizării societăţii. Pe fondul unei înalte productivităţi şi eficienţe economice, pentru prima dată în istoria omenirii modelul de societate nu mai este apreciat doar prin prisma criteriilor economice, materiale, ci şi prin factori de ordin cultural. "Materia primă" a ceea ce se numeşte societatea informaţională şi chiar civilizaţia informaţională nu mai este o substanţă ca pământul, petrolul, energia, producţia materială, ci informaţia. Civilizaţia informaţională, mai evidentă până în prezent în S.U.A. şi în Japonia, se caracterizează prin produse şi servicii intensiv informaţionale. Este societatea în care sectorul terţiar - în cadrul căruia serviciile informaţionale sunt fundamentale - şi populaţia ocupată în acest sector depăşesc ponderea cumulată a primelor două sectoare, situându-se astăzi la circa 70%.

Credem că România trebuie să acorde prioritate sectoarelor care încorporează tot mai multă creaţie intelectuală, învăţământului, cercetării şi culturii. În acest sens, se cer a fi favorizate programe diverse de pregătire şi stimulare a informării, a utilizării produselor şi serviciilor informatice, a activităţilor creative, care vor cuprinde grupuri mari de tineri, de cetăţeni. În stadiul în care se găseşte ţara noastră, pregătirea tranziţiei spre societatea informaţională va fi îmbinată cu preocupări pentru ridicarea eficienţei economice ca bază a bunăstării cetăţenilor săi şi cu încorporarea valorilor social-democrate moderne.

Informaţia a impregnat produsele şi serviciile. Dezvoltarea socială se împleteşte cu (şi de aceea nu mai poate fi concepută altfel) folosirea extinsă a tehnologiilor informaţionale. Dezvoltarea viitoare va avea forma retehnologizării societăţii în toate componentele sale. Tehnologiile evoluate, ca aplicaţii sistematice ale cunoştinţelor, sunt nelipsite din societatea dezvoltată, informaţională, post-industrială.

Profesiunea lucrătorului sau a gânditorului nu are viitor fără informaţie - "ingredientul" fundamental al tehnologiei evoluate, al societăţii dezvoltate. Folosirea tehnologiei informaţionale, a calculatorului (care este o tehnologie conducătoare) devine obligatorie în toate ariile de manifestare (acţiune) umană.

Principiile privind participarea şi integrarea în reţeaua fluxurilor informaţionale globale, în societatea informaţională planetară se referă la: promovarea competiţiei dinamice; încurajarea investiţiilor private şi definirea cadrului de reglementări adaptabil; realizarea accesului deschis la reţele; promovarea interconectivităţii şi interoperativităţii; dezvoltarea pieţelor globale pentru reţele, servicii şi aplicaţii; asigurarea respectării naturii private a unor informaţii şi a securităţii datelor; protejarea drepturilor de proprietate intelectuală; cooperarea în cercetare-dezvoltare şi crearea de aplicaţii noi; observarea şi reglarea implicaţiilor sociale ale societăţii informaţionale.

Găsim în cele de mai sus atât un domeniu de reflecţie şi analiză social-politică, dar şi elemente de proiecţie şi aplicare practică în vederea înscrierii în megatendinţa tranziţiei globale, a societăţii informaţional-culturale universale.

Tranziţia noastră pe fundalul marii tranziţii a economiei mondiale

EFORTUL PROPRIU ŞI ASISTENŢA FINANCIARĂ EXTERNĂ

Prof. dr. MIRCEA NICOLAESCU

Lichidarea decalajelor dintre ţările central şi est-europene asociate la U.E. şi ţările dezvoltate este greu de imaginat că va putea fi realizată într-un ritm rapid, mai ales ţinând seama de faptul că eforturile financiare pentru investiţii pe care le implică o asemenea apropiere, restructurarea şi modernizarea aparatului de producţie nu pot conta, aşa cum arată evoluţia până în prezent, **pe un sprijin substanţial al capitalului străin.** Pentru atingerea nivelului Germaniei, cele 6 ţări asociate din Europa Centrală ar avea nevoie de peste 15 miliarde dolari (România de 3 miliarde), anual; fără a subestima sprijinul acordat de Uniunea Europeană, ca şi de SUA pentru acoperirea unora din costurile tranziţiei şi aderării, este clar că **finanţarea străină este puţin dispusă să contribuie la rezolvarea problemelor economice de bază ale tranziţiei.** Lumea occidentală are alte priorităţi. Atenţia acestor state, ca şi a marii finanţe internaţional se îndreaptă în mod evident spre China şi spre Rusia, printr-o asistenţă infinit mai mare şi necondiţionată de obişnuitele considerente "umanitare", prezente în cazul României.

Ţările industrializate, Grupul "celor 24", "G.10", Grupul "celor 7" sunt, totodată, mult mai serios preocupate de gestionarea uriaşelor deficite proprii (cazul SUA este ilustrativ), ca şi de reglarea unor conflicte comerciale de proporţii (cel dintre SUA şi Japonia e bine cunoscut) ori de menţinerea, prin eforturi comune, a stabilităţii şi dominaţiei valutelor lor, în principal, a dolarului SUA. În consecinţă, ele **restrâng asistenţa oficială externă, ajunsă la cel mai redus nivel, de 0,3 la sută din PIB, din ultimele două decenii.** Tendinţe similare se manifestă şi în finanţarea externă din surse private, care, potrivit estimărilor Institutului Financiar Internaţional, va fi, în acest an, cu 23 la sută mai mică faţă de 1994, nedepăşind 128, 4 mild. dolari; investiţiile directe de capital străin vor fi mai mici cu aproape 20 miliarde dolari.

Cât priveşte principalele instituţii financiare internaţionale (FMI şi BIRD), este incontestabil spijinul pe care ele îl acordă, prin credite şi alte forme de asistenţă, pentru relansarea economică a ţărilor în tranziţie. Dar nu pot fi ignorate două remarci fundamentale: **prima - desconsiderarea în esenţă a exigenţelor specifice tranziţiei,** ca trecere de la un tip de reproducţie socială totalitar - centralizată, de esenţă comunistă, la un model de dezvoltare susţinută, bazat pe proprietatea privată; se consideră deja realizată economia de piaţă, neavându-se în vedere cerinţa edificării acesteia în prealabil; şi **a doua remarcă - slăbirea asistenţei respective în viitorul apropiat şi orientarea activităţii acestor instituţii cu prioritate spre prevenirea şi rezolvarea unor crize de tipul mexican,** care, datorită globalizării pieţelor financiar-valutare şi comerciale, ar putea afecta mai ales ţările bogate. Se remarcă, la organismele financiare mondiale (în special la FMI şi BIRD) unele preocupări privind o strategie pe termen lung - spre o anumită ordine financiară internaţională, care să asigure stabilitate şi dinamism economiei mondiale în condiţii de securitate - dar, **evident, subordonate intereselor marilor puteri, prin mecanisme şi criterii specific capitaliste.**

Semnificative pentru amplificarea subordonării politico-strategice intereselor şi politicii statelor occidentale, a marilor instituţii economico-financiare cu vocaţie universală au fost prezenţa şi intervenţia directă, pentru prima dată, a preşedintelui SUA în cadrul reuniunii anuale a acestor foruri şi accentul pus tocmai pe **orientarea activităţii lor spre sporirea capacităţii de intervenţie în perturbările relaţiilor dintre marile puteri.** Tot pe criterii strict capitaliste acordă credite ţărilor în tranziţie şi băncile private; deşi disponibilităţile acestora pentru creditarea externă au sporit de 3 ori din 1984 în 1994, de la 228,8 miliarde dolari la 634, 5 mild, **majoritatea finanţării - în proporţie de 87,3 la sută - se îndreaptă tot spre ţările dezvoltate, faţă de abia 0,6 la sută spre ţările din Europa de Est!**

Cât priveşte costul financiar al tranziţiei în România se ştie că, din resurse interne - cum estimează documentul de la Snagov - nu se pot investi decât cel mult 40 la sută din necesarul de circa 3 miliarde dolari anual, cât presupune restructurarea numai a industriei româneşti. Nu se poate spune că nu a existat interes din partea capitalului străin de a investi în ţara noastră; după 1989, întreprinzători din aproape 140 ţări şi-au plasat capitaluri în economia românească. Predominante sunt însă plasamentele de dimensiuni mici şi foarte mici, fără perspectivă strategică; deşi, ca sumă, majoritatea lor au venit din ţările industrializate membre ale Grupului "celor 24", şi aproape o sută de state au un aport mai mic de un milion de dolari. Dar nu lipsite de semnificaţie sunt unele constatări: prima, că România se găseşte, cu cca. 1,5 miliarde dolari investite până în prezent pe ultimul loc în atenţia capitalului străin (90 la sută din acest capital este plasat în Cehia, Ungaria şi Polonia). Aceasta înseamnă extrem de puţin iar viitorul nu oferă speranţe mai mari: pentru 1996, Uniunea Europeană a aprobat 6,12 mld ECU pentru susţinerea reformelor în ansamblul ţărilor est-europene, în timp ce, pentru acelaşi scop, în fosta RDG s-au investit, în cinci ani, peste 1.000 miliarde dolari. A două constatare: semnificativ, pe primul loc între investitorii străini, în România nu se găseşte o ţară occidentală, ci unul din noile state industrializate asiatice - Coreea de Sud; această împrejurare invită la o serioasă meditaţie asupra resurselor potenţiale ale unei orientări echilibrate a relaţiilor economice-financiare, ţinând seama în mai mare măsură de tendinţele evoluţiilor mondiale; a treia constatare, ce o întăreşte pe cea precedentă, o constituie concurenţa şi confruntarea "contratimp" între ţările aspirante la primirea în Uniunea Europeană: pe de o parte, Ungaria, Polonia, Cehia şi Slovacia, care se consideră mult mai "îndreptăţite" pentru o aderare prioritară şi care au beneficiat, în general, de avantaje mult mai mari - în special prin afluxul de capital - , pe de altă parte, Ţările Baltice, Estonia, Letonia şi Lituania, care au prevăzut în acordurile de integrare termene mai atrăgătoare faţă de cele anterioare semnate de statele central şi est-europene; în plus, în Statele Baltice, reformele se desfăşoară cu o viteză remarcabilă datorită şi asistenţei substanţiale financiare şi managereiale, mult mai operative, mai avantajoase şi fără condiţionări birocratice, acordate de ţările Alianţei Nordice-Suedia, Norvegia, Finlanda şi Danemarca.

România s-a implicat în această competiţie pornind de la o pondere de abia 0,12 la sută în economia mondială, de 5 ori mai mică faţă de cea din 1989, şi cu un PIB pe locuitor ce reprezintă abia 6,17 la sută faţă de economiile dezvoltate. **Datorită contextului internaţional defavorabil** ea trebuie să rezolve, prin **efort prioritar naţional,** problema fundamentală - cea a unui ritm de dezvoltare susţinută - în măsură să asigure atât recuperarea marii rămâneri în urmă faţă de lumea dezvoltată, dar şi racordarea la standardele de producţie şi parametrii sociali ai acesteia, drept condiţie intrinsecă a democraţiei şi creării bazei tehnico-materiale a valorilor drepturilor umanitare.

Concluzia majoră a Comisiei ce a elaborat documentul de la Snagov, şi anume aceea că viitorul societăţii româneşti, succesul tranziţiei **depind în mod hotărâtor de propriile strădanii,** aşează pe temeiul analizelor profunde ale stadiului realităţilor din ţara noastră, şi al estimării, de asemenea realiste, a tendinţelor din lume, perspectivele în viitorul apropiat şi mai îndepărtat. Formulare a "cărţii de identitate" a ţării noastre şi sinteză complexă a "interesului naţional", strategia de integrare prezentată Uniunii Europene consemnează, în primul rând, **capacitatea politică şi ştiinţifică naţională de a situa clar procesele tranziţiei în cadrul prioritar naţional-statal,** în spaţiul determinat de comunitatea de teritoriu, de viaţă culturală şi lingvistică, de activitate economică, de apartenenţă la acelaşi stat. Totodată, ea sintetizează şi atrage atenţia asupra unicei modalităţi de realizare. Depinde, în continuare, de capacitatea clasei politice de a merge pe drumul atestării unanime a acestui program şi de a considera, într-adevăr, ca interes fundamental naţional şi responsabilitate istorică, transformarea resurselor interne şi a mediului internaţional, a comerţului exterior, a relaţiilor financiar-valutare în factori principali ai dezvoltării, ai unei creşteri economice susţinute.

CARE "INTELECTUALI"?

ION MITRAN

Printre vizitatorii de marcă din ultimul timp ai României s-a aflat şi celebrul scriitor latino-american, Mario Vargas Llossa. El a discutat la Bucureşti cu multă lume iar în jurul lui au "roit" mulţi intelectuali, mai ales scriitori, critici, ziarişti, iar **printre** ei sau **dintre** ei, politicieni. Autorul **"Peştelui în apă"** a făcut, după cum se ştie, destule declaraţii la Bucureşti, dar ca scriitor de renume nu putea să nu fie solicitat de presa internaţională pentru a-şi exprima impresiile. Aşa se face că, la scurt timp după plecarea din România, unde-şi lansase cu succes cartea cu titlul de mai sus , a publicat în cunoscutul ziar spaniol **"El Pais"**, un articol ceva mai lung intitulat "Casa lui Ceauşescu". Probabil că titlul îi aparţine scriitorului, nu a fost dat de ziar, care, aşa cum se obişnuieşte şi la alte "case", vrea să atragă cititori şi...tiraje. Dar, mai ales pentru români, nu titlul contează, ci ceea ce scrie sub el.

Să spicuim, transcriind întocmai, unele din observaţiile scriitorului peruan şi omului politic ce şi-a încercat şansele candidând la preşedenţia ţării sale, în Peru, în urmă cu cinci ani. Reflecţiile, judecăţile lui Vargas Llossa nu sunt speculaţii după intermediari, ci rezultă, cum scrie în "El Pais", **"din opiniile şi informaţiile multiple şi contradictorii pe care le primesc în această călătorie fulger".** El constată că **"lumea se exprimă fără teamă şi-şi formulează cu vehemenţă criticile, dar punctele de vedere sunt atât de diverse şi unele atât de neverosimile şi absurde, încât am impresia că mă mişc într-o lume de pură ficţiune...**

...Luptele interne şi împărţirea în grupuri şi grupuleţe fără vreun profil definit şi incapacitatea de a elabora un program alternativ clar de guvernare trebuie să fi prejudiciat această opoziţie mai mult decât lipsa de charismă a profesorului Constantinescu (de altfel, nici Iliescu nu dă impresia că ar fi foarte charismatic).

Pe de altă parte, o bună parte a societăţii româneşti pare a fi căzut pradă paranoiei...

Spun asta deoarece, în cele patru zile petrecute în România, am avut de asemenea ocazia să aud din gura intelectualilor - da, a intelectualilor - afirmaţii care mi-au întors stomacul pe dos" (Scriitorul exemplifică prin opiniile interlocutorilor săi "intelectuali" că România nu va face progrese până nu va scăpa de "milioanele de ţigani" şi de mafiile lor care **"îl susţin pe Iliescu, care, de altfel, are şi el sânge de ţigan..."**

..."Nu ştim câţi candidaţi gândesc aşa (la preşedenţie sau la alegeri, în general - n.n.) **dar chiar dacă sunt puţini, după cum gândesc merită să piardă alegerile..."**

În continuare, Mario Vargas Llossa scrie despre un prânz cu preşedintele Ion Iliescu, pe care îl caracterizează - mai mult sau mai puţin flatant - mai degrabă distant ("este rece, calculat, amabil, robust. Are răspunsuri pregătite pentru toate întrebările, în special cele incomode" etc.)

Reflecţiile din "El Pais" se încheie cu o vizită la **"Casa lui Ceauşescu"** de la Olăneşti care, **"ar trebui dinamitată imediat, cu tot ce are înăuntru, iar pe pământul rămas să se sădească arbori".** Este părerea autorului şi, cum scrie că a înţeles un localnic, părea a fi o "glumă". Cum însă scriitorii lucrează cu metafore, nu vroia, de fapt, să spună altceva? Mai ales acelor intelectuali care i-au **"întors stomacul pe dos"?** Dar, fiindcă veni vorba despre "intelectuali", care vor fi fost aceia?

Se ştie şi nu prea se ştie. Cei care l-au însoţit nu sunt, probabil, în largul lor şi, în orice caz, nu trăiesc starea "peştelui în apă" citind impresiile reputatului scriitor. Acestora le-a dat, poate, de gândit amara reflecţie a dlui **Nicolae Manolescu** din editorialul "Călători străini în România" ("România literară", 47/ 1995): "Am simţit că-mi crapă obrazul de ruşine citind ce spune dl Llossa despre uşurinţa cu care unii intelectuali români de azi îi scot pe ţigani vinovaţi de starea ţării..."

Incredibil de adevărat. Reputatul scriitor peruan a vrut să cunoască România, ceea ce nu se putea împlini în câteva zile. De aceea, a pus întrebări şi continuă să-şi pună întrebări. Acestea, din păcate, vorba dlui Manolescu, nu au primit un **"răspuns onest şi temeinic** atunci când autorul **Mătuşei Julia...** se afla printre noi". Adică printre intelectualii români.

Din păcate, nu e singurul caz. Dar începe să se vadă limpede cine şi cum face " imaginea" României.

"Nu uita, când eşti voios, române, să fii bun..."

Fiorul religios în colinde

Iată, e din nou vremea colindelor. E ger cumplit; omătul s-a aşternut peste ţară, ca un linţoliu menit să ne ascundă păcatele şi micimile sufleteşti; drumurile-s grele, viaţa-i grea, dar tot ne vin şi în anul acesta colindătorii:

Din an în an sosesc mereu
La geam cu Moş Ajun.
E ger cumplit, e drumul greu,
Da-i obiceiu străbun...

E un obicei, o datină mai tare ca o lege, care sfinţeşte "spaţiul mioritic" şi-l leagă cu Cerul printr-un indescriptibil fior religios ce s-a revărsat ca o tulburătoare artă în feluritele specii şi categorii ale creaţiei populare, de la basmele în care Dumnezeu umblă cu Sfântul Petru pe pământ şi eroii se bucură de protecţia Sfintei Vineri, la poemul dramatic **Irozii** şi până la **Colindele** de Crăciun din care iradiază atâta lumină divină, prezentă şi în aura personajelor sfinte din icoanele pe sticlă. "În colinde - afirma renumitul folclorist Petru Caraman în lucrarea **Colindatul la români, slavi şi la alte popoare** (Editura "Minerva", 1983, p.5) - apare întregul Olimp creştin, cu Dumnezeu în frunte, cu Maica Domnului şi Isus, cu îngeri, sfinţi de toate rangurile, care se ivesc pretutindeni şi alcătuiesc acea lume minunată care se contopeşte pe deplin cu viaţa pământească".

Din întreaga cultură populară românească, fiorul religios cel mai puternic răzbate din **Colinde**, în primul rând din cele ardeleneşti, căci, cu îndreptăţire spune Nichifor Crainic în cartea sa **Zile albe, zile negre** (Editura "Gândirea", 1991, p.10): "Transilvania e ţara Colindelor", a acelor cântece tradiţionale cântate de cete de copii, de flăcăi sau de oameni vârstnici în Ajunul Naşterii Domnului.

Colindatul, în forma lui religioasă sau profană, e o datină creştină, înrădăcinată în spiritualitatea întregii Europe şi pretutindeni unde s-au aşezat europeni. Datină universal creştină, colindatul cunoaşte conotaţii distincte la fiecare popor în parte, în funcţie de istoria lui, inclusiv încreştinarea, şi de specificul său etnopsihologic.

Colindele sunt imnuri de slavă aduse Cerului, dar şi documente de netăgăduit, mărturisite de sufletul colectiv al neamului. Iată, de pildă, e ştiut şi unanim recunoscut faptul că primul propovăduitor al Evangheliei pe pământul vechii Dacii, în Sudul Dobrogei, a fost Sfântul Apostol Andrei. Atestările documentare sunt, fireşte, puţine, dar, poate, îndrăzneala noastră n-ar fi prea mare dacă am considera că o colindă din Dobrogea ar putea conţine ecouri târzii din prezenţa Sfântului pe pomenitele meleaguri româneşti. O ţandără din amintirea unor vremi de mult apuse: **Colo pe grindei,/ Crâng de alunei,/ Văl de arţărei,/ Sfântă mănăstire,/ Loc de tăinuire,/ Se piteşte-n tei/ Casa lui Andrei./ ... Cine că-mi venea/ Şi descăleca,/ Venea Decebal,/ , Traian că venea,/ La slujbă vedea.**

Colinda românească proiectează divinul în spaţiul mioritic, într-un omenesc sublim curat şi cinstit, capabil să capteze divinul şi să îndumnezeească pământul. Într-o atare viziune, de tip biografic-legendar care vorbeşte de Naşterea Domnului, precum: **Aseară pe înserate,** pruncul Isus ne apare ca un copil obişnuit, dar nu-şi pierde forţa de a transmite fiorul divinităţii. El este divin şi uman într-o singură fiinţă, cum lesne se poate observa din colinda următoare, interpretată de marele geograf Simion Mehedinţi în cartea sa: **Apropiere de Isus: Colo sus şi mai departe/ Leroi, Doamne!/ La poalele codrului/ Lângă geana cerului/ La stâna Mocanului/ Leroi, Doamne!/ Vede-se, arată-se,/ Lumea veseleasca-se/ În lumina zorilor/ Sub roşeaţa norilor,/ Domnul Hristos mititel,/ Mititel şi-nfăşeţel.**

La fel de caracteristică pentru viziunea românească a pruncului Isus, evocat în ipostază divină şi umană, în acelaşi timp, este poezia **Colindă** de Lucian Blaga, în care atmosfera ne sugerează o reprezentativă familie românească de la ţară, peste care pluteşte un aer de discretă sfinţenie: **Doarme colo în poiată/ pruncuşor fără de tată./ Şi măicuţa, mama lui/ se tot plânge boului/ c-a născut în Vifleim,/ n-are apă, n-are faşă,/ nici opaiţ, nici nănaşă.** Privaţiunile umane sunt ale unei familii sărace ţărăneşti, dar câteva notaţii sugestive, punctate cu un excepţional talent, introduc Divinul, prin miracol, lângă Uman: **Noaptea-ntreagă, ceasu-i lung/ stă măicuţa lângă prunc./ Să le ţie de urât/ înger-nalt s-a coborât./ Şi în noapte înadins/ degetul şi l-a aprins./ Arde îngerul lui Dumnezeu/ ca o lumânare de seu.**

Colinda noastră leagă cu bucurie şi discretă zmerenie spaţiul românesc cu cerul, omenescul cu divinul prin săvârşirea minunii îngereşti. În viziunea altui poet, Octavian Goga, copil de preot ortodox, ca şi Blaga, cu o copilărie petrecută în strana bisericii cu miros de zmirnă şi tămâie, poezia cu iz de colindă exprimă o altă relaţie dintre uman şi divin. În spiritul colindei populare, Goga pune în această relaţie un accent foarte puternic pe social, ceea ce intensifică sentimentul relaţiei fireşti dintre român şi fiinţele din sfera celestă, cum este şi Moş Crăciun din **Colindă: Moş Crăciun, Moş Crăciun!/ La casa de om sărac,/ S-a gătat făina-n sac/ Şi n-avem să-ţi dăm colac.../ Moş Crăciun!**

În spiritul cel mai creştinesc cu putinţă, al creştinismului de la începuturile sale, poetul pătimirii noastre captează glasul celor nevoiaşi şi i se adresează lui Moş Crăciun, ca unui martor de necontestat, care semnează un dureros document cu propria lui existenţă: **Moş Crăciun, Moş Crăciun!/ Slujim slujba satului,/ Ţarina bogatului/ Pajura-mpăratului,/ Moş Crăciun!**

Un confident al sărăciei şi suferinţelor din satele Transilvaniei roabă la austro-ungari este şi Dumnezeul dintr-o colindă din comuna Lunca de pe Târnava Mică, zămislită cu geniu de un truditor al gliei: **Coborât-a coborât,/Rumeoară ochii negri,/ Dumnezeu pe-acest pământ, / Ca să vază şi să crează,/ Ce fac domnii cu iobagii,/ Şi bogaţii cu săracii./ Se luară, se duseră/ Dumnezeu cu Sfântu Petru/ În mijlocul satului.**

Există colinde de o excepţională valoare artistică prin viziunea lor cosmică, prin solemnitatea ritmului, prin ineditul imaginilor şi farmecul cu totul aparte al unor cuvinte cheie, care se repetă ca un refren răscolitor prin care vorbeşte omul cu divinitatea şi se mărturiseşte, într-o dulce pace, întreaga umanitate. Aşa este în numeroase colinde cuvântul **lin** din: **Linu-i lin şi iarăşi lin,/ Bate vântul frunza lin/ Lin şi iarăşi lin,/** cuvânt de un lirism special, asemănător cuvântului **dor.** Cuvântul declanşează o rară vrajă auditivă prin repetiţie, prin situaţiile sintactice, atât de diferite, în care se află: subiect, nume predicativ, complement circumstanţial de mod, încărcătura muzicală a sunetelor care îl compun.

Colindele au însă şi uimitoarea forţă de a crea un timp şi un spaţiu uşor identic, de a transforma realitatea, uneori crudă şi banală, într-o dulce visare utopică şi de a făuri o vreme specială, parcă în afara timpului obişnuit, o vreme purificată de dincolo de calendar şi de efemer, numită de Eminescu "vremea colindelor", vremea în care toate de pe pământ şi de pe cer (gheaţa ca oglinda, brazii micşorându-şi rămurelele, stelele ce scântee pe cer, copiii şi fetele) se bucură "de dragul Mariei Ş-al Mântuitorului" (**Colinde, Colinde**).

Coşbuc, şi el fecior de preot, ca şi Goga şi Blaga, surprinde vraja datinei colindatului în mediul ei cel mai firesc. El nu compune **colinde**, ci cântă datina colindatului, până la cele mai mici, dar mai sugestive amănunte. Ele sintetizează scene dinamice, plastice, sugestive, ca într-un concentrat scenariu de film, realizat din perspectiva casei colindate, a celor care, în aşteptarea colindătorilor, ascultă glasul rar şi dulce al mamei povestind **Cum sta pe paie-n frig Hristos/ În ieslea cea săracă,/ Şi boul cum sufla milos/ Căldură ca să-i facă,/ Drăguţ un miel cum i-au adus/ Păstorii de la stână/ Şi îngeri albi cântau pe sus/ Cu flori de măr în mână.**

Sosirea colindătorilor lasă copiilor impresia că **Sunt îngerii din cer veniţi/ Cu Ler, ai Domnului mare.**

Iată cum datina colindatului, melodiile colindelor schimbă chipul omului şi al lumii, transformă sărăcia în plăcere, creează o legătură intimă între om şi divinitate, exprimată într-o sărbătoare şi o bucurie pe care nimeni n-o poate trăi pe deplin decât într-o stare onirică: **Sărac ne-a fost, dar cald şi drag/ În casă-ne Crăciunul./ Şi când târziu ne biruia/ Pe vatra caldă somnul,/ Prin vis vedeam tot flori de măr/ Şi-n faşă mic pe Domnul.**

Deci, specifice întregii Europe, colindele şi colindatul se integrează, cred, organic în universul ortodoxiei şi al specificului nostru naţional, în sufletul românului de pretutindeni şi de totdeauna.

ION DODU BĂLAN

LUCIAN BLAGA

Colindă

pentru Dorli

Doarme colo în poiată
pruncuşor fără de tată.
Şi măicuţa mama lui
se tot plânge boului
c-a născut în Vifleim,
n-are scutece de in,
n-are apă, n-are faşă,
nici opaiţ, nici nănaşă.
Iosif cercul de pe cap
în cuier şi l-a lăsat
şi-a plecat unde-a plecat
ca să-l latre câinii-n sat.
Noaptea-i neagră, ceasu-i lung,
stă măicuţa lângă prunc.
Să le ţie de urât
înger nalt s-a coborât.
Şi în noapte înadins
degetul şi l-a aprins
Arde îngerul lui Dumnezeu
ca o lumânare de său.

(1933)

REVISTA
OPINIA
naţională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONIŢĂ

Costul unui abonament trimestrial este de 3000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poştal sau dispoziţie de plată pe adresa: Fundaţia „România de Mâine", Palatul Sporturilor şi Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, Bucureşti, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face şi prin oficiile poştale din întreaga ţară.

Revista „OPINIA NAŢIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă „RODIPET" la poziţia 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piaţa Presei Libere nr. 1, Sect.1, Bucureşti - România.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: Bucureşti, Palatul Sporturilor şi Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45